

Nec lacrymis caruere genæ; tum corpore prono
 Exorant Christum, qui tanto munere dignos
 Duxerat, ut donum servet, ne gentibus illis
 Præda fiant, et præclaro spolientur honore.
 Hos Deus obscuro gradientes aere sepsit,
 Cernere ne quis eos, ne quis contingere posset
 Corripuere viam interea, qua semita monstram
 Et læti patriis gaudent consistere in arvis.

Bonodium vocitant agrum pagi Aureliani,
 Quo primum fessi cinerum residere piorum
 Vectores Dominusque suis vult glorificari
 In sanctis. Cæcus dum matris fusus ab alvo
 Ingrediente die sensit discedere noctem,
 Et claudus rectis lætatur vadere plantis.
 Devenere Novam quam dicunt nomine Villam.
 Hic alter veniens ad hanc lucem sine luce,
 Lumine percepto sanctum laudat Benedictum.
 Floriacus perstat vicus haud porro remotus
 Cœnobio, geruli quo dulcia membra tulerunt.
 Hac Domini famulus gaudenti cum grege tendit
 Mammolus, ut celebri ducat pompa metuendas
 Reliquias. Post quem Cenomannica plebs prope-

[ravit,

Virginis egregiæ sperans non esse neganda
 Ossa sibi. Sed constanter se tradere nolle
 Asserit Aigulfus, proprio sudore redempta.
 Attamen assiduis precibus non sponte quievit,
 Passus restitui corpus poscentibus illis.
 Verum permistos artus secernere tandem
 Insedit menti; sed qua ratione valeret
 Ignarus, Christo meruit monstrante doceri.

A Denique majores artus præmortua juxta
 Membra locat pueri; confestim reddita vitæ
 Surrexere loco pedibusque incedere discunt.
 Exanimis quoque jam tumulo condenda puella
 Exiles artus mox attigit, evigilavit;
 Sic par causa duos secrevit strenue fratres.
 Tum Cenomannorum populi cum virgine læti
 Ad proprium rediere solum. Hinc Mummolus abba
 Promeritus, nec non Aigulfus, gaudia dulcis
 Magna ferunt doni, gaudent in tempore tali
 Hoc humeris vexisse suis ad tecta beati
 Clavigerique Petri, donec divina potestas
 Signaret, quonam sibi dilectum Benedictum
 Condere præciperet, natales post geniales,
 Quod non multo post pietatis contulit auctor.

B Ergo Dei servus tanto de munere lætus
 Ancipiti cura penetral dum cordis oberrat,
 Et prece pervigili cœlorum dindyma scandit
 Quo Deus his habilem miserans concederet urnam,
 Illico celsa poli rogitanti porta patescit,
 Et humilis choreas cœlorum nuntius intrat,
 Ac superi Ditis post terrea visibus astat.
 Nec mora quæque cupit regum Rex annuit illi.
 Fulgor ab ætherea nam mox demittitur aula,
 Que tumulanda forent Benedicti pignora signans.
 Mummolus hæc cernens, et fido pectore credens,
 Gaudens templa locat, gaudens transfert Patris

[ossa,

Servos qui proprios tueatur principe Christo,
 Ac post hanc vitam concedat habere perennem

[Amen,

C

Explicit Historia Francorum Aimoini monachi Floriacensis.

DE MIRACULIS SANCTI BENEDICTI LIBRI DUO

Scripti ab AIMOINO, monacho Floriacensi.

(MABILL. Acta SS. Bened. IV, II, 356, ex Bibliotheca Floriacensi et Martio Bollandiano.)

PROLOGUS

AD GAUZLINUM ABBATEM.

Honorandis Patribus GAUZLINO reverentissimo ab-
 bati, omnique Floriacensis cœnobii sanctæ congrega-
 tioni illi commissæ, eorum peripsema omnium
 AIMOINUS regnum cum Christo æternum.

Obedientiæ bonum quanto sit præmio dignum,
 vestra, reverendi domini, doctrina ediscere merui.
 Ideoque quorundam vestrum imperiis, qui id pater-
 na potius admonitione quam imperiosa auctoritate
 persuadendum mihi putarunt, libenter cervicem

D subdidi, ut quædam de miraculis communis patroni
 nostri sanctissimi Benedicti ad memoriam postero-
 rum scripto traderem. Institi itaque ut potui, et non
 solum ea quæ ad sacrosanctum ejusdem Patris se-
 pulcrum gesta sunt, verum etiam illa quæ in aliis
 ipsius memoriæ locis ad ejus declarandum meritum
 Dominus operari dignatus est, stylo comprehendere
 curavi, opus omne in duos partiens libros. Suscipite
 igitur, sanctissimi Patres, tenuem licet, sed tamen

fidelem fructum gracilis ramusculi e magna vestrae unanimis societatis arbore prodeuntis; nec vos in ejus poeniteat laborasse profectu qui id quam maxime nititur efficere ut et nutritoris sui dilecti Benedicti laudes promulgare et vestris per omnia studeat placere desideris. Vos autem, fratres amantissimi, cum quibus in primævo ætatis flore jugum suave Christi ferre dedici, mihi, quæso, congratulamini quod vestris quoque adminiculis ad hoc profeci quatinus aliquid utilitatis meæ vilitati possit injungi. Quamvis enim in me ad vestri comparationem nulla existat utilitas, quidquid tamen boni in me est, ab omnipotente Deo, per intercessionem gloriosæ Virginis Mariæ ac legislatoris nostri Benedicti, perque servorum ejus laborem totum est.

2. Ad postremum omnes, quorum corda ejusdem confessoris Christi amor possidet, conveniens exproseo ne in hoc opere rhetoricæ suadelam facundie requirant. Quin potius, inter rusticana despicabilis mensæ nostræ canistra, rutilantia ac suave redolentia miraculorum admirantes hauriant mella; meminerintque quia in testaceis plerumque vasis lautioribus epulis delectabiliter uti soleant. His de ingenioli nostri tenuitate prælibatis.

A 3. In calce prologi non pulavimus prætermittendum hoc quod divina pietas huic nostro pastori inter cætera largitatis suæ contulit numeram quia, videlicet ad ea promenda quæ de se retulerant digna, nullius extraneæ personæ eguit unquam supplemento, quinimo ipsius clientuli in ejus cœnobiis illius ope educati atque edocti, quidquid in ejus laude promendum erat, posterorum mandare memoriæ sufficientes inventi sunt post beatum duntaxat papam Gregorium; qui et ipse, ejus regulæ subditus disciplinis, quantis idem Pater effulserit virtutibus eloquentissimo enucleavit sermone. Marcus denique poeta, atque paulus in Cassinensi cœnobia multa de illius miraculis metrico opere elegantissime ediderunt. Translationis vero ejus sacri corporis ordinem ad hunc venerabilem locum, necnon signa hic vel per Gallias ipsius meritis gesta, vir disertissimus Adrevaldus (5*), istius monasterii monachus, scriptis inseruit. Cui operi Adelerius, hujus nihilominus congregationis monachus, duo tantum capitula adjecit. Horum ergo vestigia, licet non æquis prosecutus passibus, vos bene valere exoptans, his quæ dicenda proposui hoc dedi exordium

LIBER PRIMUS

CAPUT PRIMUM.

Nortmanorum strages per Galliam sub Carolo Calvo, sub Ludovico, sub Carolo Simplice, Odone et Rotberto. Cassinogili palatii situs, etc.

4. Gallicanarum incolas regionum, assiduis exterarum labefactatos incuribus nationum, et veteres et modernæ quibusque eas intellectu revolventibus pandunt historiæ. Quos Julii Cæsaris decennalis attrivit concertario, Hunnorum subita dilaceravit irruptio, Gothorum subvertit præsumptiva habitandi invasio; ad ultimum Francorum vivida bello dextra victos pariterque victores, æqua sorte, suo subjugavit dominio. Horum præferox potentia, cum in subigendis, tum etiam in arcendis a suis finibus barbaris gentibus, viguit concordie viribus usque ad divæ memoriæ Caroli Calvi tempora, filii Ludovici, cui agnomen Pius fuit. Contra hunc fraternæ insimulati invidiæ finitimarum concitavit odia gentium, præcipue Nortmannorum, qui piraticam exercendo maritima regni ejus loca direptionibus gravissimis depopulati sunt. Obstitit primo eorum sævis conatibus Rotbertus Audegavensis comes, Saxonici generis vir cui per id locorum a rege summa rerum delegata fuerat; adnitentibus sibi præeminentissimis Neustriæ viris, Rainulfo atque Lamberto, uti eloquentissimus auctor Adrevaldus priori refert libro, Sed illis varia

C obeuntibus sorte, Dani excursionis suæ liberam nacti occasionem, quæ et quanta civitatibus bina expeditione intulerint damna vastationibus seu incendiis monasteriorum ac reliquarum ecclesiarum, studioso lectori procedentis operis textus patefaciet.

5. Verum Augusto Carolo rebus humanis exempto, filius ejus Ludovicus successit, qui nihil fecisse prænomen sortitus est, sive quod vix duobus annis regno potitus nil strenue gessit, sive quod sanctimoniam quamdam, sicuti a majoribus accepimus, Calæ monasterio puellarum abstractam, conjugio copalans suo, peccatum, quod nihil esse noscitur, perpetravit. Hujus in diebus effera memoratorum natio Danorum tertiam Neustrasiis inflictura eladem advenit, intulissetque majorem superioribus, ni Hugo (6) per Gallias abbatis honore præditus, eorum compescuisset temerarios ausus. Denique quod parva manu innumeras hostium phalanges adjutus manifesto sanctissimi Patris Benedicti auxilio ita fuderit ut vix nuntius superviveret, ex scriptis venerabilis viri Adelerii agnosci facile est. Qua plaga humiliati Dani Gallias per aliquot spatium temporis quietas liquerunt.

D 6. At, Hugone ultimos vitæ suæ claudente soles, Ludovicoque principe post administratum biennio De miraculis sancti Germani Antissiodorensis episcopi, cap. 5. Aurelianus mortuus anno 887, et sepultus Antissiodori in monasterio Sancti Germani. Alius fuit Hugo Magnus, filius Rotberti se regem ferentis, qui in Suessionica pugna cæsus est anno 923 infra.

(5*) Patriciacensis codex, quo usi sunt socii Bollandiani, hæc inserit, *qui et Adalbertus æstimatar nominatus, istius, etc.*; qua de re supra.

(6) Joannes a Bosco addit, *ut fertur Roberti filius*, Quæ verba desunt in codice Patriciacensi, et recte: nam Hugo iste filius fuit non Rotberti, sed Conradi comitis et Adaleidis, seste Herrico in lib. II

regnum diem obeunte, Carolus ejus filius, qui Simplex postea est dictus, in cunis ævum agens, patre orbatus remansit. Cujus ætatem Franciæ primores incongruam, ut erat, exercendæ dominationi arbitrati, maxime cum jam recidivi Nortmannorum nuntiarentur motus, consilium de summis ineunt rebus. Supererant duo filii Rotberti: senior, Odo dicebatur: Rotbertus alter, patrem nomine referens. Ex his majorem natu Odonem Franci, licet reluctantem tutorem pueri regni que elegere gubernatorem. Qui mente benignus et reipublicæ hostes arcendo strenue præfuit et parvulum optime fovit, atque adolescenti et sua repetenti patienter regna refudit; a quo parte regni redonatus, quoad vixit tempore, hostibus terribilis eique semper exstitit fidelis, Ab hac fraterni mansuetudine animi in tantum frater ejus aberravit Rotbertus ut, eo defuncto, quia pars regiminis, quam germanus suus Odo tenuit, non redhibebatur, palam tyrannidem invaserit. Quam causam aquilonales populi, sibi non obfuturam arbitrati, cum scilicet totius regionis incolæ, studiis in diversa porrectis, concordie nequaquam adversus eos rebellarent animositate, totis incumbendum rapinæ viribus decernunt.

7. Et quia nobis ad præsens non bella regum tumultusve gentium disserere animo propositum est, quinimo miraculo per beatissimum nostræ vilitatis alumnum, Deo operante, patrata Benedictum, mens promere gestit, ad ea explicanda veniendum est. Non vero nos idcirco eum nostræ vilitatis auctorem fatemur, quasi nos ipse viles fecerit, verum quia nos objectos despectosque, nulliusve momenti existentes, ad hoc suo interventu ac sua ope provexerit ut, et ejus laudes promere et quidquid in nos salutis seu utilitatis quiverimus agnoscere, post Dominum ei debeamus imputare.

8. Prophetici itaque nos memores existere oraculi, quo dicitur ab aquilone omne venire malum (*Jer. 1, 14*), ac si specialiter in nos prolati, frequens cogit memoratorum infestatio paganorum qui eigena sua tellure, instar apum, super nostras sæpissime, ut præfati sumus, provincias examen effudere prædonum. Qui hac ultima, de qua nunc nobis sermo est, expeditione, Rainaldo quodam duce, nostrarum reliquias spinarum, quantum in ipsis fuit, eradere procurarunt. Hujus testes sunt rei, non solum, ut jam dicti verba testantur auctoris Adrevaldi, Sequanico Ligericoque littori, quibus Neustria nobilitatur fluminibus, Dordonæ seu Garumnæ, quarum Aquitania insignitur fluentis. adhærentium urbium, verum etiam præ eminentium ruinæ ædificiorum. Inter quæ eminentissimum illud Caroli Magni principis palatium *Cassignol*, gloria quondam et decus cunarum filii ejus jam præfati Ludovici Pii quod ito Deo inimica gens subvertit, ut et inhabita-

(6*) Lothario nomen erat, ut tradunt veteres Francorum Annales. Lege Vitam sancti Abbonis Floriacensis abbatis ab Aimoino itidem scriptam, in qua mentionem facit rerum hoc in loco dictarum, nem-

abile reduceret, et tamen quid aliquando fuerit, manifeste appareat. Id eo loci situm est quo torrens *Codrot* Garumnam influit, turrim lateritiam in margine memorati torrentis extructam habens, e qua et adventus prævideri, et ingressus hostilium possit arceri navium, simulque ut classis regia, absque adversariorum impedimento fabricata in minori, ad fluenta majoris deduceretur amnis. Habet vero ecclesiam ampliori ecclesiæ conjunctam, miro opere ex lateribus fabricatam: in qua (si bene visa recordor) per modicum habetur sarcophagum, in quo frater Ludovici Pii geminus (6) esse putatur sepultus. Inde etiam Magnum Carolum Garumnam transiisse, Hispaniæ Christianis suppetias ferentem, ibique rediisse, liber Vitæ ejus refert. Sed de his satis dictum nunc propositum exsequamur.

CAPUT II.

Rainaldus rex Nortmannorum moratur Floriaci; a sancto Benedicto cæsus. Cadaver in Sequanam missum. Effigies ejus Floriaci.

9. Igitur innumeræ Northmannorum phalanges, super quas Rainaldus regnum obtinuerat, quampluribus longis usæ navibus, usque ad superiora Ligeris percursantes cuncta devastant. Tandem ad cœnobium ter beati Deoque dilecti Benedicti, quod Floriacum dicitur, Rainaldus cum suis attingens, vacuum habitatoribus cunctisque necessariis offendit rebus, domibus duntaxat exceptis, siquidem monachi cum corpore semper nominandi Patris nostri Benedicti ad tutiora se contulerant loca, Lamberto tunc abbate piæ sollicitudinis erga eos curam gerente. Perveniens ergo inibi rex memoratus, et ex captivis resciscens quorum hominum foret talis habitatio, dormitorium fratrum suæ metationis delegit sedem; in quo varia, utpote paganus, dum patraret flagitia, una noctium quiescenti ei sanctus astitit Benedictus duobus comitatus monachis, unus, ut ipsi Rainaldo videbatur, mediæ ætatis robore præditus, alteri, puerilis inerat habitudo. Beatissimus autem Pater, niveam capite canitiem præferens, baculum vero manu, ita jacentem allocutus est adversarium: « Quid, inquit, te, Rainalde, offendi, quod me meosque a propriis perturbas sedibus? sed mihi deinceps curæ erit, et te ab incæptis inhibere, et famulis Christi, ossibus quoque una meis, optatam quietem reformare. » Hic dictis, ligno, quod manu gerebat, incurvo caput jam expergefacti regis contingens, prænuntiavit terminum ejus vitæ in proximo adfuturum; sicque recessit. Turbatus hac visione Rainaldus, satellites magna ad auxiliandum sibi voce inclamat. Quibus accurrentibus et quid pateretur percunctantibus: « Quidam, inquit monachus, non alter, ut æstimo, quam ille hujus tutor loci senex Benedictus, baculo verticem tangens meum, mortem minitando, dolorem mihi ingessit in-

pe Cassinogili palatii, Caroli Magni, et torrentis *Codrot* seu *Aroth*, vulgo *Drot*, qui amnis Dononiam prætervectis Garumnam versus occurrit.

gentem. » Jubel confestim cunctos pervasa domicilia deserere, nativumque solum repetere, cum quibus ipse profectus, ut patriam attingit, crebro debilitatus cruciatu vita discessit; tantaque subito moriente eo ventorum procella inhorruit ut non solum culmina tectorum, verum etiam eminentium subrueret moles arborum. Captivorum vincula soluta, equi seu reliqua jumenta infra duodecim et eo amplius miliaria, a Rothomagensi urbe ad pastum deducta, disruptis compedibus, in diversa fugerunt. Corporis ejus tumulo pyramidem superædificatam validissimo accepimus terræ motu subversam, ac ejus cadaver tellurem a suo rejecisse sinu; quod culeo cum lapidum mole insutum, in Sequanam est demersum, quandoquidem humo non poterat contineri tectum. Hoc interitu memoria nefandi abolita fuisset hominis, ni vetustas Florianensium incolarum, curiosa futurorum, marmoream ejus capitis fingere curavisset effigiem (7). Quæ nunc in ultima parte parietis ecclesiæ Sanctæ Dei genitricis Mariæ ac famuli ejus Benedicti, septentrionem versus, inserta perspicitur, quatenus et præsentis et secuturi omnes agnoscerent, interventu eorumdem sanctorum, omnipotens Deus qualem quantamque exercuerit in suis adversariis vindictæ severitatem. Adeo denique hæc ultio Nortmannicam in posterum perterrefecit temeritatem ut præ cæteris Galliæ sanctis beatissimum reveantur Patrem nostrum Benedictum (8).

CAPUT III.

Robertus occisus. Lerbertus Caroli proditor. Rodulfus rex. Exemplum de ejus æquitate.

10. Interea Robertus affectatæ tyrannidis potentiam palam exercere cupiens, a quibusdam episcopis diademate se regio coronari ac sceptro regni insigniri, partim blanditiis, partim minis, extorsit; sed nequaquam hujus præsumptionis lætos habuit exitus. Denique Suessionicis in campis bello a ducibus Caroli exceptus, vitæque spoliatus, licet exercitus ejus victoriam obtinuerit, ipse tamen nefariæ temeritatis pretium luit. Nec tamen socii defectionis interitu ejus territi, perfidiæ deseruere contumaciam; quin potius Herbertus comes Virmendensis, infando scelere dominum suum regemque totius Franciæ Carolum dolo captum, vinculis quoque irretitum, Peronnæ direxit tenebroso carcere rectudendum. Et quia regni status sine principe agebatur in incertum, maxime cum Hugone Roberti filio, qui post probis actionibus Magni nomen promeruit, puerilis obstiteret ætas, quo minus regias assumeret infulas; et Herberti cunctos haberet odium, præcipue eos quos

(7) Nunc loco marmoreæ cernitur in lapide ad deridiculum sculpta ejus capitis effigies, quam Nortmannorum regis esse incolæ tradunt.

(8) Idem testantur Dudo decanus, Quintinianus et Villelmus Gemeticensis monachus, ut dictum supra, quos tamen nusquam hujus Rainaldi regis mentionem fecisse invenio.

(9) Hugone, scilicet Drogonis filio, postea archiepiscopo Rothomagensi, cujus Acta lege in sæculi secundi parte prima.

humanitatis respectu ad misericordiam ærumna commovebat principis; tandem Rodulfus quidam Burgundia oriundus, regendæ præficatur Francorum patriæ. Qui quam severus in coercendis sanctæ Dei Ecclesiæ extiterit prædonibus, hoc uno liquebit exemplo.

11. Pædium olim Sancto Benedicto ab Hugone (9) viro illustri, qui fuit tempore Dagoberti Junioris, dono erat datum ad stipendia Florianensium fratrum in Burgundiæ partibus situm, vocabulo Diacum (10). illud quidam perversæ mentis miles ad suos usus rapuit, nec petenti abbati vel fratribus in jus venire voluit. Querimonia ad se perlata, jubet rex pervasorem ab hac cessare temeritatis pertinacia. Qui vocem quidem jubentis audivit, sed assensum parenti accommodare distulit. Renuntiatur principi, illum non solum pervasa retentare, verum etiam convivium ex substantiis monachorum seu incolarum in proxima silva sibi parare, Forte rex Antissiodorensis urbis domicilia incolebat, cum nuntius hujusmodi rei aures ejus attingit. Qui inexpectato milite equum ascendens, quanto citius ad locum properavit, relicto in civitate mandato, ut armorum cohortes se digredientem subsequerentur. At regii satellites, fama proficiscentis regis permoti, certatim prosequantur iter maturantem. Verebatur enim ne quispiam de exercitu, agnita re, æmulum redderet cautiorem. Ubi ad silvam ventum est, circumcingi eam princeps imperat armatis, interminatus eum capite plectendum a cujus partis custodia rerum pervasorum ecclesiasticarum fuga delaberetur. Ipse, cum lectis juvenum silvæ abdita perlustrans, reperit eum quem quærebat sumptis armis resistere velle. Quem rex ipse Rodulfus lancea transfursum humi dejecit mortuum, apparitoresque ejus qui iminentem evaserant necem per diversa fugere coegit. Hæc ut a patribus accepimus, plana fide retulimus, certumque habemus venerandæ memoriæ ingenique singularis Patrem nostrum Benedictum deinceps ei suum contra adversarios contribuisse auxilium, præcipue Nortmannorum debellanti exercitum.

CAPUT IV.

Florianensium abbatum successio. Drogonis notitii probatio, secessus in eremum, tentatio; visitatio S. Benedicti.

12. Abbate Lamberto carnis sarcina exonerato, aliquanto interjecto tempore egregiæ sanctitatis Odo, ex monasterio Sancti Giraldi, quod Aureliacum dicitur, adveniens, huic sacro prælatu est cœnobio (11), cujus in diebus ea quæ ad sepulcrum

(10) Diac, Die, vicus diocesis Lingonensis in pago Tornodorensi, ex Rodulfo Tortario in cap. 22 De miraculis S. Benedicti, infra. Præpositus de Diaco decem solidos quotannis pro bibliotheca solvere tenebatur ex præscripto Macarii abbatis, in Bibliotheca Florianensi, pag. 410.

(11) Quomodo Lamberto successerit sanctus Odo, narrat Joannes monachus in lib. II De ipsius Vita, cap. 14; id factum Rodulfo rege circiter annum 930 Odoni successit Archembaldus anno 942. Ulfaldus

sancti confessoris sui Benicti Dominus operari dignatus est, seu in aliis sub ejus nomine locis, nobis usque nunc incognita manent, partim antiquitate, partim scriptorum negligentia oblivioni tradita. Ipse tamen eo sermone, quem in ejusdem Patris laude ac honore facundissima dictavit eloquentia, memorat eundem cœnobitarum legislatorem suis temporibus multis miraculorum radiasse signis.

At eo migrante, et Archembaldo (12) hujus sacri ovilis sollicitudinem excipiente. Drogo quidam, sæculo non solum corpore, verum etiam tota implicitus mente, ad conversionem venit. Cujus spiritum mundanæ vanitati jam pridem deditum idem abbas experiri pro certo volens utrum adhuc ex Deo esset, tramitem regularis excessit probationis. Nam petiturus Romam, animal sarcinas itineri necessarias ferens manu trahere absque ullius evectiois adjumentis pedibus viam terenti imperavit, ut qui pravitate morum reliquos sæcularibus nugis abrenuntiantes excessisse credebatur, excederet etiam præ ostensa abjectioris forma humilitatis. Qua ille injuria, quasi quadam cote, ad virtutum acumen usus, postquam ut susciperetur obtinuit, præcedere cæteros in sanctitate vitæ nitebatur.

14. Verum memorato abbate monasterialis regiminis metas attingente, venerabilique viro Wlfaldo ei succedente, qui post Carnotensis exstitit (13) præsul urbis, jam dictus vir Drogo ab eo petiit ægerrimeque impetravit ut sibi, in cœnobitali diuturna probato conversatione, cremi singularem liceret aggredi pugnam. Quam eo loco qui Balma (14) dicitur viriliter adversus antiqui hostis insidias suscipiens, quanta et qualia tentationum certamina pertulerit, non est hujus operis evolvere. Sane dum in contritione carnis ac spiritus totam expendere vitam, et vigiliis jejunia, jejuniis, vigiliis alternando subnecteret, graviores inimici generis humani perpeti cœpit insidias.

15. Quadam namque nocte quæ unam festivitatum excellentissimi legislatoris monachorum antecedebat Benedicti, maturius pervigil surgens eremita, explorabat sub dio progressus stellarum in orta competentis horæ adventum, in qua Deo ac protectori suo laudum præconia sancto persolveret Benedicto. Sed invidus omnium bonorum diabolus, calliditatis consuetæ astu mentem ejus ab incepto deterrere bono gestiens proposito, aeræ quercus in Archembaldi successor laudatur in Vitæ sancti Odonis loco præcitato.

(12) Is est Ercamboldus, qui regulam monasticam in monasterio Sancti Remigii apud Remos restituisse perhibetur apud Frodoardum in Historiæ lib. iv, cap. 32.

(13) Anno viii Lotharii regis, ut constat ex fragmento apud Chesnium edito in tomo III Historiæ Francorum, pag. 343, qui annus respondet anno Christo 962. Is eo loci Floriacense monasterium vallo et muro munivisse dicitur: et Oswaldus, nepos Odonis Cantuariorum pontificis, Floriaci monachum induisse. Sed tamen corrigendus illius fragmenti scriptor in eo quod Richardo abbati Wlfal-

star figuratus, quæ flammivomis ardere testimaretur ignibus, tecto appropinquabat pauperis tugurii. Tum miles Christi ad nota recurrens præsidia, signo crucis armat frontem, totumque se adversus phantasticum objicit incendium, memor utique, ut conjici datur, operum domini ac magistri sui Benedicti, qui, divinæ gratiæ præventus munere, adurentes flammæ, vocatis ad suos oculos discipulis, imaginarias fuisse declaravit (Græg. lib. II Dial. cap. 10). Hac illius constantia fraus inimica devicta disparuit. Adfuit e vestigio supernæ visitationis benigna consolatio, et claritatis immensæ circumfusus lumine, conspexit simul cum splendore advenisse quemdam egregia comptum forma albaque palliatum stola, qui in hæc verba venusta resolvit ora: « Ave, inquit, primus hujusce vastæ solitudinis accola, Christo diatim contriti cordis placabilia offerens libamina. Fuerit quidem intolerabilis visa perfidi tentatoris pervicacia, sed post ventos et nubila, tranquilla, crede mihi, tibi succedent serena. Propositi itaque tui ne cesses continuare perseverantiam, alumnique tui Benedicti laudibus prosequi celebritatem. Tuum post hæc erit deliberare quid velis postulare; illius studium postulare concedere. Aderit deinceps ut non sit necesse quidquam petere; quin potius ante tui invocationem, tibi præsto procurabit fore. » Hujus jucundissimæ affabilitatis auctorem non alium solitarius ille (15) procul dubio suspicatus esse quam beatissimum Patrem Benedictum, ei pro posse ac scire gratiarum studium munia recompensare. Ecce qualis ac quantus hujus nostri protectoris circa devote ad ejus sacrosanctum excubantes tumulum existat favor, hinc colligi valet, si ita præsens his quoque apparet ipsius consolatio qui procul remoto commanentes in solo, ejus humiliter se dedunt obsequio.

CAPUT V.

Ludovicus rex Caroli successor; filii ejus duo Arnustus S. Benedicto dat penas.

16. Cæterum Rodulfo rege defuncto, qui, dum armis protervos Danorum compescit incursus, Gallias usque adhuc ab eorum impetu magna ex parte facit manere quietas, conversæ res: nam Carolus ergastulo clausus, animam, non corpus, custodia exemit, relinquens Ludovicum ex Headtgiva (16) Anglorum regis filia susceptum. Qui calamitatis paternæ procella semet involvi metuens ad Anglo-Saxones, maternæ affinitatis invitatus gratia, se condum substituit, cum Richardus Wlfaldo successerit, ex Aimoino, infra cap. 7.

(14) An Balma in finibus Burgundiæ? ubi, Berne abbas monasterium per suos instituit, ex lib. De Vita S. Odonis abbatis Cluniacensis, cap. 10.

(15) Drogonem cum titulo *Beati* retulit in Menologium suum Bucelinus ad 2 Aprilis. Drogonem fuisse virum pium patet ex hoc loco: *beatum* dicere nolim absque auctore, neque mortis diem ignotum assignare.

(16) Ejus lapis sepulcralis in crypta monasterii Sancti Medardi apud Suessionas cernitur cum epitaphio, quod in tomo I Analectorum editum est

tulit, in transmarinis arbitratus se lutiorem manere A
regionibus quam inter suos dominus si foret in cubiculo, rex in convivio. Post excessum sane Rodulphi regis ab Hugone Magno revocatus speciatenus regno redditus est patrio. Cujus administratio, jus dominationis exercere cupienti, tam sui a Tethebaldo Carnotensium comite captione quam post regni recuperatione, varia, instabilis fortunæ proventu, laboriosaque illi fuit. Is obiit mortem duobus liberis superstitibus, Lothario atque Carolo, quos ei Gerberga soror Othonis, Romanorum postea imperatoris, genuerat. Carolus ævo junior, privatis in ædibus senuit; in hæreditatem omnem Lotharius successit, qui potestate regia functus est per triginta et eo amplius annos perpetua.

17. Ejus in diebus, tam apud sacratissima Patris B
nostri Benedicti ossa quamque et in aliis locis, ubi ejus veneranda habetur memoria, multa, præstante Deo, per eundem egregium confessorem patrata sunt miracula, quæ posterorum notitiæ Christo nos juvante tradere adoriemur. Nam Arnustus quidam fuit, vir sæcularis militiæ clarus stipendiis, qui ab Archembaldo hujus loci abbate beneficiario jure aliqua ex possessionibus monasterii sibi tradita possidebat. Hic oblitus benefactorum, fidei quoque quam sacramento sancto sponderat Benedicto, ac illi pro posse famulantibus monachis, Pauliacensis (*Pouilly* in Nivernis. V. *Andrevald.*, cap. 37) parochiæ prædium assidua exinanibat metatione [*id est* hospitacione]. Cui cum a fratribus mandatum C
esset ut ab hac præsumptione quiesceret, illeque obtemperare despiceret, coacti fratres, omnipotentis Domini clementiam patronique sui Benedicti auxilium implorare cœperunt. Illis denique obnixè Dominum rogantibus, adversario vero in sua perdurante malitia, contigit ut una dierum memoratus vir prandium sibi in jam dicto prædio parari jubens, inter lautioris mensæ epulas, poma piri ad vescendum inquiri juberet. E quibus unum manu tenens, post multas blasphemias adversus monachos Florianenses prolatas, juramentum protulit mendax, ita inquit: «Hoc testor, ait, piri, hoc anno me eis multa incommoda irrogaturum.» His dictis, partem pomi jam incisi suo injecit ori, quæ continuo ita blasphemum oppilavit guttur ut interclusa voce D
nulla valeret promere verba. Quem veluti exanimem sui, inter brachia lecto inferentes, hortabantur ut pœnitens eorum quæ injuste intulerat beatissimo obsequentibus Benedicto, veniam flagitaret. Sed ille proloqui non valens, reclinato ad parietem capite, spiritum exhalavit. Nec passus est Dominus Christus incassum cadere suorum preces servulorum, a gloriosa sua genitrice Maria dilecto que sibi allegatas Benedicto.

(17) Ex hac particula *nunc*, recte colligunt Socii Bollandiani Archembaldum superfuisse anno 1003.

CAPUT VI.

S. Remigii festum. Ensem Altari S. Benedicti imponens punitur.

18. Unum vero ejus operum insigne, Patris dico Benedicti, nunc adorimur exponere, quod cujusdam fratris relatu seu scriptis non contigit agnovisse, qui se illud a fidelibus sanctæ Remensis Ecclesiæ viris testatus est didicisse in territorio ejusdem urbis fuisse gestum. Anniversaria beati confessoris Christi Remigii in terris ex more celebrabantur, dies videlicet festus et plenus reverentiæ, in quo concursus populorum ad ejus venerandam basilicam fieri assolet. Eodem die jam dicta Gerberga regina, tardiore jam incumbente hora, suorum circumfusa comitatu ad templum venit, et accidit ut vespertinæ laudis officia jam a cantorum choro inchoata offenderet. Quæ pudore suæ tarditatis, consuetæ stationis relicto loco, cryptas ipsius ecclesiæ ingressa est, in quibus pretiosi Patris Benedicti oratorium habetur; ubi dum ad orandum regii stipatores suas fleclerent cervices, unus eorum protervæ temeritatis ausu spatam quam manu gerebat altario superposuit. Exsecrati factum socii, gladio inde ablato, adversus tantæ auctorem vanitatis, increpatoria invexere verba. Quibus ille superbe respondit: «Quænam, inquiens, in nos [*f.*, vos] nova isthæc incessit religio, ut aggestum calcis ac sabuli cum lapidum mole meo judicetis ense fore sanctius?» et simul cum verbo, receptam machæram, Dominicæ non dubitavit reimponere mensæ. Hoc faciens C
tercio a contumaciæ suæ fastu inhiberi non potuit. Sed qui blandis hominum verbis corrigi noluit acriorem divinæ severitatis redargutionem in semet expertus est. Nam discedente a sacra æde regina, et ipse discessit. Cumque nimium sui securus ac de se præsumens, lætus cum cœnantibus et ipse cœnaret, inter epulas ac pocula, labente super inguina cultello sauciatur; deinde elatus manibus obsequentium a mensa, e vestigio impœnitens, miniumque lugendus suis, infelicem exhalavit animam, ostenditque Deus displicere sibi altaris sui abominationem, quod sub nominibus servorum suorum ipsi dicatur, quodque ob sacrosancti corporis Christi immolationem figuram obtinet crucis.

CAPUT VII.

Herbertus, prædiorum Florianensium invasor percutitur baculo S. Benedicti.

19. Soliacensis (*Sully*) castri, quod a vico Floriaco tribus distat millibus, possessor quidam Herbertus dictus est, Herchenaldo genitus patre, fratrem habens, nomine Archembaldum, Turonicæ Ecclesiæ nunc (17) archipræsulem. Huic Richardus venerabilis abbas (18), successor domini Wifaldi, aliqua juris ecclesiastici prædia in beneficium concesserat. Qui nequaquam his contentus, reliqua quæ cœnobitarum usibus delegata erant nefando ausu

(18) Richardus abbas præfecturam iniit anno 962, quo Wifaldus assumptus est ad sedem Carnotensem, ex dictis.

diripiebat. Tunc Pater monasterii cunctaque congregatio ad eum dirigunt poscentes ut, memor fidei jurejurando eis a se pollicitæ, res eorum invadere desisteret. Quo parvipendente eorum monita, ad Lotharium regem, seu ducem Hugonem, querimoniam suæ flebilem deploraturi ærumnam profecti sunt. Apud quos tum quidem parum proficientes, per semetipsos eundem perfidæ mentis hominem adorsi, orant ut sui misereatur, ab eorum oppressione cessando. Verumtamen eo avertente aurem, ad nota recurrunt præsidia. Denique tote prope modum ejusdem anni quadragesimali tempore, inter litaniarum solemniam, sua Domino pro tribulatione fundentes vota, duo ærea pulsabant signa, ut eorum sonitu audientes ad simile invitarent opus.

Interim præfatus Herbertus in suæ malignitatis perseverans contumacia, pessimis quotidie adjiciens pejora, quadam nocte cum quibusdam satellitibus in Wastinensem pagum adire disposuerat. Et quia juxta Veritatis vocem, *qui ambulat in nocte offendit, quia lux in eo non est* (Joan. xi, 10), luce utique carens virtutum ac tenebris obsessus vitiorum, obscuritate quoque mundanæ noctis impius quisque se suosque actus celare nititur; sed licet humanos, quantum in ipso est, devitet obtutus, oculos tamen Domini, qui super vias hominum sunt et omnes gressus eorum considerant, effugere nullatenus valet. Non enim, ut beatus Job testatur, apud Dominum ullæ sunt tenebræ aut umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem (Job xxxiv, 22). Sic itaque ab hoc impio Herberto ablata lux sua est, ipseque repente sublatus, quia diu fuerat expectatus. Namque dum equi tergo insidens, cum suis nocturna adopertus caligine iter carperet, aspexit subito astitisse lateri suo aliquem monachalis habitus stigmata præferentem; cujus indumentum ætherea claritate, ut post ipse suis retulit, resplendebat. A quo baculo quod præ manibus habere videbatur, inter scapulas ictus, horribilem emisit vocem; sicque visio ex oculis ejus ablata est. Circumequitantes, horrore vocis pervicti, inquirunt sollicitè quid ei acciderit. Quibus ille: « Sanctus, inquit, Benedictus, nunc mihi assistens, valido me affixit verberè, ex quo male habens immenso crucior dolore. Sed vos, fidissimi commilitones, retrogradum callem arripientes, ad domum me referte meam: indeque mihi veniam efflagitaturi, ad sepulcrum properate confessoris gloriosum.» Illi ejus obtemperantes præceptis, hinc inde sustentatam unde digressus fuerat redierunt. Qui inter manus famulorum, in ipso pene ostii limine, animam reddidit; cujus devoti fideles cœnobii Patris Benedicti fratres adeuntes, eventum rei innotescunt, petentes quatenus vel cadaver exanime ad sepulturam suscipiant. Quibus illi, quamvis indignationis suspecti abbatis sui, qui tum forte aberat, assensum præbentes, susceptum corpus humo texerunt. Qui etsi pro parta sibi quiete applaudebant, pia tamen compassione defuncto compatiebantur, eo quod in

A primævo juventutis flore vitæ hujus privatus munere pravitatem quoque morum non valuit corrigere
CAPUT VIII.

Romaldus item morte correptus.

20. Romaldus civis Carnotensis exstitit, cujus silva trans Ligerim, in Segalonia (*la Sologne*) sita, confinis silvæ quam devoti viri jam dictæ ecclesiæ attribuerunt, esse dignoscitur. Is unus existens eorum de quibus Scriptura dicit: *Quoniam quidem ipsi terminos transtulerunt, diripueruntque greges* (Job xxiv, 2), adunatum tam in silva S. Benedicti quamque in sua silva ad pascendum porcorum gregum ex æquo partiri conabatur. Et quia pars saltus monachorum major quam ipsius erat, grave hoc fratribus videbatur. Unde communi consilio quosdam ex suo collegio dirigunt ad Arnulfum Aurelianorum tum præsulem, cui idem vir beneficii gratia percepti parebat, ut eum ad æquitatis jura sua revocaret auctoritate. Verum ille, contumaciæ fartus spiritu, suadenti episcopo quatenus justitiæ tramitem servaret, superbe respondit se eo die quo sues e bosco abducendi erant interpellantibus responsa daturum, æstimans miser servus Dei se quæ requirebant erepturum, immemor evangelici divitis, cui sua ampliati horrea Dominus infit: *Stulte, hac nocte animam tuam abs te repetunt, et quæ parasit, cujus erunt?* (Luc. xii, 20) Nempe Romaldus præfactus, antequam e loco ubi legatis porterve responderat pedem movisset, febre ingenti correptus, eo usque languit donec eo ipso die, quo se sperabat pauperibus Christi suillum pecus iri ereptum, morte damnatus ferretur ad sepeliendum. Fratres interea a reliquis juxta conductum destinati ad silvam, ejus operientes adventum, comperto quod obiisset, cum portione suum sibi debita ad propria sunt regressi, benedictes Dominum, simulque sanctam Christi matrem Mariam, ac Dei famulum laudantes Benedictum.

CAPUT IX.

Floriacense incendium; aliud.

21. Tempore sæpius ac cum reverentia nominandi abbatis Richardi, cum ab imperatoria cœlestis Regis severitate ob enormitatem peccaminum decretum processisset, ut flammis voracibus venerabilis hic locus, Floriacensis scilicet, purgari debuisset, quæ et quanta, perfidis quidem despicienda, nobis autem et quibusque sanum sapientibus miranda, acciderint prodigia, paucis memorare libet. Primum quidem satis obstupescendum quod basilica Sancti Petri principis apostolorum, casuali conflagrante incendio, ea quæ sanctissimæ Dei Genitrici ac perpetuæ Virgini Mariæ dicata, cunctis Dominum timentibus multipliciter diligendum retinet thesaurum, corpus videlicet sanctissimi Patris Benedicti, illæsa resedit. Non solum autem illa quæ sexaginta et non multo amplius ab ipsa distabat passibus, verum universa intra ambitum castrum admodum arctum constructa ædificia, uno duntaxat horreo ardentis ecclesiæ parieti adhærente, incorrupta mansere ab ignibus. Acervus quoque frugum, quem metum

(Gallice *météil*) vulgo dicimus, qui tantum ponte novem vix passibus in longum dilatato, ab ipso distabat oratio, voraces evasit ignium flammæ. Movere debuerat hoc damnum corda mortalium; sed heu! mens hominum nimium ignara futuri, dum non veretur, dum non metuit, sibi ingruentia nequaquam considerans adversa, cadit in deteriora!

22. Etenim non longo labente annorum curriculo, præcellentissimi Richardi abbatis industria fusile æris vas ad convocandos in oratio fideles parabatur. Cujus rei ministri, cum nocte quæ octavas sancti præcedebat Laurentii, labore fessi membra sopori dedissent, accensam candelam postibus affixam obliti extinguere reliquerunt. Quæ decidens, stramen lectorum stipula exstructum accendit, a quo domus completa flammis, ut jam vehementius arderet, etiam in contiguam sibi aulam Sanctæ Mariæ Christi Matris ac dilectissimi domini Benedicti incendia sparsit. Clamor subito ac luctus ingemiscentium tollitur fratrum, verentium ne comprehensis omnibus educendi sarci corporis sancti Patris Benedicti sibi facultas deperiret. Quibus etsi spes inerat eundem excellentissimum Patrem suos posse incontaminatos servare artus, humanus tamen animus, fragilitatis suæ vento agitatus, in incertum agebatur. Effertur denique lugentium mœrentiumque manibus illud admirabile margaritum, et cum palla (19), super quam pridie sacrosanctum corpus Jesu Christi fuerat confectum, circumducitur. Cum repente aquilone, qui ad horrea fratrum flammæ impellebat, flare cessante, totus ignium globus volumine facto cœlum versus cacumem extendit; ibique par superiori apparuit miraculum, ecclesia Sancti Benedicti, quæ pridem succensa atque restaurata erat, remanente cum xenodochio ejusque coquina, necnon et pistrino, ac si Dominus non verbis, sed operibus, servissis dicere videretur: Etsi vobis pro commissis iniquitatibus iratus videor, precibus tamen fidelium meorum, quos huic loco tutores delegi, mitigatus, aliqua vobis ad inhabitandum domicilia relinquo.

CAPUT X.

Mensa incombusta. Cœnobii instauratio. Incendium anno 974.

23. Aliud quoque inusitatum antea sæculis ostensum a Domino est signum quod non ambigitur meritis gloriosæ Virginis Mariæ sanctissimique confessoris Christi Benedicti fuisse obtentum, ad mœstorum solamen monachorum. Tripoda erat exigua,

(19) Corporale vocant, quod contra incendia deferri tunc temporis solebat. Lege Consuetudinum Cluniacensium librum II, cap. 30, Rodulphi Glabri librum v Historiæ cap. I ubi *chrismale* appellatur, et Rupertum abbatem de incendio Tuitiensi.

(20) Consentit anonymus chronographus in tomo III Chesnii, pag. 355.

(21) Oratorium istud hactenus magna ex parte superest intra claustra monasterii, aliud ab ecclesia principali, quæ beatæ Mariæ dicata est, tametsi ara

ad usus reficiendorum quæ fortè advenissent peregrinorum præparata. Hæc casu sub turri e qua signa dependebant, elata, decidentibus ambustis circumvallatur trabibus. Tunc renovante Deo antiqua miracula, qui sub Moyse rubum mediis in flammis servavit incombustum, mensa lignea vaporem non sensit igneum. Videbatur ergo non ardens ardere tripes, nec juncta calori materies alimenta dabat, ut aperte claresceret ipsum aliquando super hanc discubuisse mensam qui sibi tribui fatetur, quod egenis ac mendicis confertur (*Matth. xxv*). Fit concursus ingens ad hoc spectaculum, videruntque quibus est videre datum, quasi turbinem a prædicta mensa exurgentem, congeriem carbonum huc illucque dispergentem. Videre erat dudum lugubres pro imminente calamitate multorum vultus, repente hujus prodigii alacritate permutatos. Consumptis igitur omnibus, hæc remansit inusta. Nec his incommoditatibus fracti animi bonorum; quin imo procurante venerabili Dei cultore Richardo abbate in eo quo nunc cernitur statum, intra trium spatium annorum, hoc sacrum et valde monachicæ vitæ cultoribus jucundum præparatum est cœnobium. Porro annus combustionis ipsius fuit ille qui ab Incarnatione Domini (20) nongentesimus septuagesimus quartus dicitur fuisse.

CAPUT XI.

Architectus casu illæsus. Mulier a dæmone liberatur.

24. Circa tempus vero illud quod summo studio restauratio ejus perficiebatur, architectus quidam, qui nunc adhuc superest, Dominicus nomine, operam cooperiendo fratrum dabat refectorio. Cumque in summo operturæ fastigio consisteret, ac cuidam sibi poculum porrigenti, ultra quam necesse erat, intenderet, lapso pede subito inter immensas trabium moles ad terram decidit. Concurrentes fratres, qui eum tam ictibus lignorum quam duritia terræ examinatum putabant, non solum viventem, sed etiam omnibus membris integerrimum reperiunt. Quod non ambigitur meritis sancti viri Benedicti fuisse obtentum, ne homo ejus deditus servitio, vitæ aut membrorum quodlibet sustineret dispendium.

25. Ea etiam tempestate qua adhuc instauratio ejus studiosus impendebatur labor, et sacratissima Patris sui Benedicti ossa, in ecclesia Sancti Petri (21) devotus filiorum asservabat amor, tale quid in priorum tumulationis suæ loco hic tutor noster ostendisse narratur. Mulier quædam dæmonio obsessa, ad monasterium est deducta, atque in crypta interiori, ut

major etiam in honore sancti Petri sacrata erat, ut colligo tum ex litteris Eccardi comitis superius adductis, tum ex quodam scrinio ligneo, quod nuper, dum altare istud augustius instauraretur, in imo loco inventum continebat hæc verba aurichalci laminæ inscripta: MUMMA FIERI. JUSSIT, IN. AMORE, STE. MARIE. ET. STI. PETRI. Is est Mummolus abba loci secundus, cujus elogium in Sæculo II relatum est.

ibi curaretur, intromissa. Unde post aliquantulas debacchationis suæ moras retracta, ante altare sanctæ Dei Genitricis Mariæ constitit; ex cuius ore ut nobis relatum est, tres dæmones in modum scarabæorum cum viridi cholera in concha decedentes ærea, sonitum repercusso ære cierunt. Sicque persona illa mundata est, obtentu gloriosæ Matris Domini ac inclyti confessoris ejus Benedicti.

CAPUT XII.

Contractus erectus. Duodecim pauperes Floriaci aliti.

26. Homo fuit quidam Wastinensis pagi indigena, qui ab utero matris pedum privatus officiis, scamellorum adminiculo iter conficiebat, humum verrendo. Hic, ter beati Patris nostri Benedicti audita fama, ejus veneranda adiit limina. Susceptus autem in domum alendorum pauperum usibus delegatam, petiit se alimonia sustentari fratrum, donec interventu sancti confessoris sui Dominus optatæ ei salutis tribueret effectum. Cujus precibus Richardus abbas annuens, in numero duodecim egenorum eum haberi instituit, quos diligens boni antiquorum cura Patrum in hoc nostro Floriacensi cænobio, ob duodenarium apostolorum numerum, communibus stipendiis diatim ali ac vestiri sancivit. Qui quotidianis suspiriis aures piissimi pulsans Conditoris, dona cupitæ posebat sospitatis. Et quia juxta Veritatis dictum, cælorum vim patitur regnum, et instantia rapitur violentorum (*Matth. xi, 12*), petens accipere, quærens invenire, pulsansque ut sibi misericordiæ aperiretur aditus (*Luc. xi, 40*), meruit obtinere. Tandem enim suffragio in primis almæ Genitricis Christi Mariæ, in cuius excubabat aula, ac deinde excellentissimi monachorum legislatoris Benedicti, quem mediatorem inter se et Dominum suarum elegerat precum, arentes humectari nervi, cruraque contracta cæpere resolvi. Hoc ubi languidus persensit, et ipse cupidus sanitatis, insueto attentabat viam terere more. Paulatim itaque se subrigendo, processu temporis ambulandi firmissimas adeptus vires, meritis egregii confessoris, nativæ statuit repetere proprietam telluris. Postulata itaque abeundi licentia, gratias liberatori Deo sanctoque pro posse referens Benedicto, cum propriis quos ad hoc ipsum evocaverat fratribus ad sua reversus, agriculturæ de reliquo operam dedit.

CAPUT XIII.

Lucernæ tres in ecclesia B. Mariæ. Cereus cœlitus accensus.

27. Sæpe nominati abbatis Richardi temporibus, cuidam monacho Benedicto, cui Niger prænomen fuit, ab eodem abbate cum aliquantis aliis ex cœtu fratrum tuendæ sacræ ædis mandata sollicitudo fuit, illius sane quæ sanctæ Dei Genitricis Mariæ sub honore Deo dicata, cœlestis thesauri, corporis dico sanctissimi Patris Benedicti, mirabile cunctis in se retinet margaritum. Uno itaque dierum, dum

ei in ordine vicis sæ propensioris curæ immineret diligens cautela, accidit lucernam ante altare perpetuæ Virginis Mariæ venerationis gratia accensam exstingui. Mos vero a priscis institutus Patribus observari solitus erat, quod nos quoque in nostra perspeximus fieri pueritia, ut tam diebus quam noctibus, trium lucernarum lumine memorata illustraretur ecclesia. Exstinctam ergo prædictus frater candelam, ad aliam quæ sepulcro beati confessoris prælucere consueverat, ut accenderet defrens, ipsam quoque defecisse reperit; tertiam etiam, quæ oratoria cryptæ illustrare solita erat, dum invisisset, et ipsam emortuam offendit. Turbatus igitur animo, dum concito gradu se effert, ut lumen basilicæ restitueret, regressus perspexit unum e cereis eminentioribus, qui penes altare Reginæ virginum poni solent, et in festivitibus tantum accendi, divinitus illuminatum, flammis rutilare coruscis. Quam rem valde admirans, gratias Deo reddidit, intelligens extinctionem luminum, non casu, sed divina accidisse providentia, ad ostendendum mortalibus, huic sacratissimo loco supernam nequaquam abesse visitationem.

CAPUT XIV

Sancti contemptor punitus.

28. Eques quidam aliquando iter faciens, devenit in villam ad jus monasterii Sancti Benedicti pertinentem, cui Vitriarias nomen est; ingressusque domum cujusdam viduæ, invenit sextarium avenæ, quam pabulo equorum necessariam sibi tolere volens, a muliere prohibebatur, dicente: «Si, inquit, viduitatis meæ paupertatem auferendo me despectui habes, saltem sanctissimum revere Benedictum, cujus juris hoc rus est quod incolo.» Cui miles, «Tantum, ait, pro sancto Benedicto, quantum pro te dimitto;» vocatoque armigero, avenam quam ipse in sacculum pauperulæ transfuderat, collo equi ferendam tradidit, sicque discessit. Nec longum itineris spatium emensus, subito, ac nullis urgentibus calcarium stimulis, equo ad cursum proclivo in præceps labitur. Sonipes disrupto guttore interiit; ipse fracto debilitatus crure diu languit. Sua igitur pœna ipse dedit et aliis exemplum præbuit nec sanctos oportere contemni, nec viduarum lacrymas debere esse despectui, quæ, ut ait Salomon, ab oculis ad maxillas, a maxillis ad terram decidunt, et Dominus omnium susceptor est earum (*Eccli. xxxv, 19*).

CAPUT XV.

Prædatores multi a paucis fusi. S. Benedicti vexillum.

29. Caput-cervium (*Sacerge*) possessio quædam est Sancti Benedicti, de qua in sequentibus plenius, favente Deo, narraturi sumus (*lib. II, cap. 5. V. Adrevald.*, cap. 38), qualiter scilicet ad dominium hujus Floriacensis cænobii pervenerit, seu quomodo inde habitatio monachorum ad Salense (22) castrum mutata sit. Cui possessioni gubernandæ paulo ante

(22) De situ castri Salensis, vulgo *Saint-Benoist du Sault* infra in *lib. II, cap. 6, num. 15.*

memoratus (num. 27) vir venerabilis Benedictus monachus præpositus est. Qua tempestate ex castris, quæ creberrima per eam regionem habentur, ad centum quadraginta armati, in Argentomagenses (23) agros, qui ei loco vicini sunt, sese diffuderant, prædas ex eis acturi; idcirco ex villis etiam prædictæ possessionis armenta seu pecudes abegerant. Cumque Argentomagensibus damna suarum perlata fuissent rerum, e castrensibus confestim adversus eos pugnaturi prosiliere portis; sed in unum conglobati, cum se hostibus numero inferiores viderent, congregari cum his pavitabant. Tunc unus ex ipsis divinitus animatus sociis inquit: «Nunc interim, o fidissimi commilitones, terram Sancti Benedicti adversarios deprædatum ingredi sinamus; et quia dominus noster Giralduus ejus est advocatus, eam vice ipsius defensaturi, hostes viriliter secureque aggrediamur, misso prius legato, qui e monasterio Salensi, quod est sancti Benedicti, vexillum ipsius preliosi confessoris, quod nobis præsidio sit, maturato deferat.» Consentientibus cunctis ac ejus consilio obtemperantibus, post susceptionem vexilli, adversariis nil tale verentibus, quadraginta solummodo juvenes totis viribus sanctum invocantes Benedictum, ex improvise prædonibus superveniunt. Adversariorum vero corda omnipotens Deus meritis dilecti sui Benedicti ita perterruerat ut nullo modo resistere auderent; et hoc modo a quadraginta tantum juvenibus, centum quadraginta hostium, nullo aut minimo fuso sanguine, fugati, seu capti sunt. Victores vero omnipotenti præda, nobilioribus quoque ex hostili agmine captis, ad Salense cœnobium venerunt rogantes memoratum Benedictum præpositum ut quidquid inter manubias ex suorum agnoscere posset substantia pauperum gratis reciperet. Quod ille libens accepit, et receptis suorum spoliis, tripudiantes bellatores ad propria sivit abire. Sequuntur alia duo miracula haud multum huic dissimilia, a Domino per summum confessorem Benedictum iisdem in locis gesta. Equibus unum quod tempore ejusdem præpositi accidit, isti ipsi connectentes, aliud illi per omnia simillimum suo in loco aptius referemus.

CAPUT XVI.

Item alii. Argentomagenses eulogiis panis et vini muniti.

30. Monarchiam regni Francorum adhuc Lothario regente, gravi perduellione primores Aquitanici regni contigit turbari; siquidem Giralduus Lemovicinæ urbis vicecomes, et Boso marcham ipsius possidens regionis, contractis adversum se decertabant odiis.

(23) Argentomagum, *Argentum*, aliis Argentomum, olim castrum, quod Walferius Aquitanicæ dux destruxisse, Pippinus vero Francorum rex instaurasse perhibetur; nunc oppidum pagi Bituricensis ad Crosam fluvium, infra confluentes Crosæ minoris in majorem, *la Creuse*.

(24) Incertum mihi quo anno. In Chartario Patriaciensi binas invenio chartas Richardo abbati scri-

ptas, nimirum xxv et xxviii. Prior data est anno decimo, posterior anno quinto decimo Lotharii regis, ac proinde anno Christi 969. Lege istius Chartarii instrumentum ix, et librum De miraculis S. Maximi abbatis Mitiacensis cap. 12, ubi Richardus funderi Annonis abbatis interfuisse, et Amalricus Floriacensis decanus, rejecto Hermenaldo monacho, Annoni successisse memoratur.

A Quapropter Elias Bosonis filius, dominum suum Willelmum comitem Pictaviensem muneribus precibusque pellexit, quatenus castrum Giraldi, quod Brucia (V. lib. II, cap. 6) dicitur, secum obsidione cingeret. Qua de re non solum villas Giraldi parentes, verum etiam possessiones Salensis cœnobii contigit graviter devastari. Nuntius ad Giraldum Lemovicina tunc in urbe residentem venit, qui diceret non solum ejus regionem, sed etiam agros Sancti Benedicti, eo quod ejus essent delegati tutelæ, ab hostibus depopulari. Ille in talibus nequaquam procrastinandum ratus, maxime confidens Benedictum Patrem sibi auxilio ob suarum vastationem possessionum adfuturum, dirigit eo Guidonem filium cum lecta equitum manu, dans in mandatis ut hostes et a rapinis inhiheret, et junctis sibi Argentomagensibus, ab obsidione, si tuto posset, bello deterreret. Argentomagenses non ignari per quem post dominum in superiori pugna victores exstitissent, ad jam nominatum Sancti Benedicti monasterium oraturi venerunt, poscentesque a fratribus eulogias panis et vini sibi tribui, dixerunt se tantæ fidei esse ut absque dubitatione crederent per illam escam meritis gloriosi Confessoris Benedicti se et in prælio fore victores, et a mortis periculo immunes; nec sua eos spes fefellit. Nam congressione habita, tanta adversarios cæde affecerunt ut post victoriam a monachis respectu humanitatis etiam inimicos inhumare cupientibus vix sepeliri quirent. At tamen aratris humum hac illaque more arantium inverti præcipientes, glebis, ubicunque poterant, cadavera obruebant. Nullus sane Argentomagensium, qui pane ac vino Sancti Benedicti ob suæ salutis auxilium pasti fuerant, discrimen aliquod necis perpassi sunt; sed omnes victores, integroque numero ad sua redierunt, laudantes Dominum, ejusque confessorem summis laudibus extollentes Benedictum, cujus meritis et se periculo liberatos, et hostes palam profitebantur esse fugatos.

CAPUT XVII.

Trabs loco mota.

31. Richardo abbati Amalbertus (24) successit, qui benignus natura, benignior etiam exstitit humilitatis sibi insita mansuetudine. Hic a Lothario, Ludovici quondam a Tethbaldo comite capti filio, cum electione fratrum regimem nostri suscepit cœnobii. Hujus in diebus, in possessione ipsius Floriacensis cœnobii, quæ Hervini-curtis (V. *Tortarii* cap. 6) dicitur, res hujusmodi divinitus acta est. Gauzlinus monachus, ei curti tunc præpositus, conductis operariis, ad ostium basilicæ sub nomine

ptas, nimirum xxv et xxviii. Prior data est anno decimo, posterior anno quinto decimo Lotharii regis, ac proinde anno Christi 969. Lege istius Chartarii instrumentum ix, et librum De miraculis S. Maximi abbatis Mitiacensis cap. 12, ubi Richardus funderi Annonis abbatis interfuisse, et Amalricus Floriacensis decanus, rejecto Hermenaldo monacho, Annoni successisse memoratur.

egregii confessoris Christi Benedicti, Deo in eadem villa dicatæ, gradus ligneos fieri disposuerat. Faber lignarius ei rei studium impendens, dejectæ in proxima silva arbori dolabra superflua quæque demere parabat, cumqun eam in partem alteram vertere tentaret, et non posset : « Eia, inquit, sancte Benedicte, quia ego nequeo, tu illam verte. » Hæc dicit non orantis voto, nec poscentis affectu, quin potius quasi diffidens. Vicinas silvæ adiit domos, auxiliares accersiturus ; eum quibus regressus, reperit lignum quod vix sex virorum movisset manus, divina virtute eam in partem versum quam ipse volebat. Quid putas beneficii egregius iste Pater noster illis largiri prævalet quieum tota mentis intentione cum cordis invocaverint puritate, si tantum illi præstitit qui se cum quadam, ut ita dicam, interpellaverat animi vanitate ? nec nobis, quibus, quamvis immeritis, a Deo donatum est talem ac tantum impræsentiarum habere Patrem, omnino desperandum, si ejus opem pura ac simplici imploraverimus prece, cum et extraneorum non aspernetur gemitus humillimos, et longe positos sæpissime exaudiat famulos. Quid denique cuidam monacho sui gregis, vocabulo Annoni (*infra*, lib. II, cap. 6), qui nunc adhuc superest, longiuscule hinc remoto, mæstorum solamen animorum, semper nominandus contulerit Benedictus, breviter exponere libet.

CAPUT XVIII.

Navicula cœlitus subministrata.

32. Post excessum pastoris Amalberti, a quo in tenera ætate habitum monasticæ suscepi religionis, atque utinam cum proposito mentis Oilbodus (25) ad prælationem Floriacensium fratrum, ipsorum electione et regia principis Lotharii ascendit donatione, qui pia sollicitudine, tam spirituales quamque temporales subditorum procurans utilitates, imminente celebri Patris Benedicti transitus solemnitate, congruum duxit ad abundantes uberiore piscium copia regiones quempiam suorum dirigere. Mittens igitur memoratum fratrem, et per manum ejus sufficientem ei negotio pecuniæ quantitatem monuit ut impigre injuncto insisteret operi. Qui præcepto parens, fluminum legumina solerti cura quæsivit, quæsita emit emptaque ut ad Patrem a quo missus fuerat, reveheret anxie instabat, sed ejus accelerationem itineris inundantes profusione imbrium retardavere Aquitanici amnes. Inter quos Andria despicabilis quidam visu fluviolus, sed crebra in multiplices discursus alvei sectione, ac paludum aliquantis in locis interpositione, ad transmeandum difficilis ; ad cujus, ut vulgariter loquar, matrem aquam prædictus perveniens frater, offendit vadum inundasse aquis, ac ideo impermeabile equis ;

(25) Quo anno factus sit abbas Oilboldus non mihi liquet, mortuus anno 988, aut insequenti, *infra*.

(26) Duos ejusdem nominis episcopos fuisse puto, inter quos medius Manasses ; unum Ermenthei nepotem ac successorem, qui Floriacenses ac Mitia-

na viculas vero duas, unam medio in flumine semimersam, aliam ulteriori in ripa detineri revinctam. Circumspiciens undique, nullius naucleri opem, aut alicujus prætereuntis, valuit reperire juvamen. In hac itaque animi anxietate constitutus, dum iter suum impediri, et diem festum appropinquare intelligeret ; sese in se colligens, et audaciam ex desperatione sumens, totum se ad orandum contulit. Adsit nunc, inquit, Domine Deus, mihi indigno famulo tuo auxiliatrix dextera tua, et si quid unquam majestati tuæ bene placitum Pater noster sacer Benedictus patravit, seu quispiam servulorum ejus tibi in præsentia sacri corporis ipsius famulantium, ad præsens declara. Placeat tibi eandem nunc, ordine quo tibi placuerit, exercere potentiam, quam quondam meritis ipsius dilecti tui exercuisti, dum discipulo illius undas siccis pedibus calcare concessisti ! Non quidem ad hæc poscenda de meis præsumens accessi meritis, sed majora egregium confessorem Benedictum apud te posse impetrare confidens, ego quoque de patrocínio ipsius, pro mea apud tuam clementiam fragilitate, majora meis audendo viribus præsumpsi. » Hujusmodi oratione, ac mansueta qua idem monachus pollet simplicitate, præcedentibus insuper beatissimi Benedicti meritis, flexus Dominus, citissimum illi suæ gratiæ contulit suffragium. Navis etenim quam contrario in littore sitam esse diximus, divinitus soluta, absque ullo mortali remige, ad eam in qua cœnobita ille cum sociis residebat, fluminis partem transiit. Videre erat ingens prodigium, navim atquando invito ac frustra obnitente gubernatore, in fluentis aquæ devios agentem cursus, tunc quali cœlitus ostensam sibi lineam a ripa in ripam inoffense teneret, transmeavisse, donec contigua famulis monachi facta, lanceis, attraheretur ; qui hastis subremigando, universa onera transponunt, equos natatui committentes. Reversus ad Patrem vel ad fratres festi jam diei celebre officium initiare parantes, præfatus monachus eos magno exhilaravit gaudio, non tantum advectione tripudiantes alimentorum, quantum devote exsultantes virtute signorum quoque (*f.*, quocunque) terrarum Dominum suum sanctissimum radiare Benedictum.

CAPUT XIX.

Arnulfo episcopo vineas invadente, reliquiæ delatæ, æger sanatus, ædicula constructa.

33. Liberalis circa ægrotantes quoque ipsius sancti viri Benedicti exstat gratia. Unde unum narro miraculum, quod memoratus abbas Oilboldus suo lætatus est accidisse tempore. Arnulfus Aureliano- rum episcopus (26), alias sane bonus, et ecclesiasticas regulas scientia et opere optime servansi nunquam ad purum prælatos hujus Floriacensis loci dilexit, ideo quammaxime, quod illi ditioni

censes monachos plurimum amavit, ut constat ex libro De miraculis sancti Maximini Mitiacensis abbatis, cap. 12 in Sæculo I ; alterum post Manassen, de quo hic sermo, et in libro De Vita sancti Abbonis abbatis.

solummodo parentes regiae, subjectionem (27), qua ipse ultra modum delectabatur, nequaquam ei ad ipsius voluntatis dependerent nutum. Qua de re vineas S. Benedicti in suburbano Aurelianensis urbis, in loco qui Boaria (*le clos de Bourie*) dicitur, sitas, ut sui eas pervaderent satellites, assensum praebuit; propter quarum recuperationem cum praedictus abbas ad eum legatos misisset, nec impetravisset, cum senioribus habito consilio, deliberavit ut sumptis sanctorum pignoribus, imminente vindemia, ad locum eum aliquibus e fratribus fructus earum collecturus properaret, ut, quia eidem viro viribus armatorum obniti difficile erat, cum ipse multis saeculari potentia praeditis regibus quoque persaepe restitisse comprobetur, saltem hac arte obviam iretur; cui idem pontifex, cunctos pene antistites Galliarum suo existentes tempore in his quae Jesu Christi sunt, sapientia antecedens, refragari intuitu divini respectus nequiret. Levatis igitur duorum corporibus martyrum Mauri (28) atque Frongentii (29), sub nomine inclyti confessoris Dei Benedicti, venit ad locum, et inter iter agendum, vicinis, et qui viae propinqua incolebant domicilia, percontantibus cujstam celebris ore pompae praetereuntium, respondebatur, sancti Benedicti. Inter quos quidam aeger, longo attritus vires febrium ardore, seiscitabatur praetergradientes, cujus in obsequio tanta cum crucibus viam tereret turba. Respon-

sum ei est sanctum Domini dilectum eo itinere Benedictum ad suburbana Aurelianensium ob suarum defensionem transire vinearum. Quo ille audito, spem promerendae salutis induens, imbecilia membra baculo sustentante, reliquias usque beatas protaxit, prostratusque sub argenteo quo reconditae erant scrinio, in somnum revolvitur. Transacta vero una nocte, mane primo surgens, incolumitati se sensit restitutum pristinae, ac gratias Deo agens, laudum quibus poterat praeconiis sanctum attollebat Benedictum, procuratorem eum suae ditans sospitalis. Nec multum a vero ejus deviat opinio. Ipsius enim ope ac precibus constat eum propriae redditum virtuti, cujus meritis fides seu fama evocatus ad illa properaverat loca, licet nos supra nominatos veritatis testes nequaquam ab hujus secludamus operatione miraculi, imo per omnia aequales et merito judicemus et actu. Porro fratres cum memorato abbate, peractis absque ullius interpellatoris impedimento pro quibus ierant, gemino laetabundi gaudio, ad sua regrediuntur. Verum pauper spiritu qui sanatus erat, tuguriolum eo loci quo ipse cubans superpositos capiti sanctorum habuerat artus, ligneo construxit tabulatu; sub quo simili detenti languore quiescentes, si tamen plena eorum hoc fides exegerit, citissimam opitulantis tribus memoratis sanctis capiunt medelam, uti accolae eorumdem testantur locorum.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Floriacus, Vallis aurea. Sibi nota narrat auctor. Francorum reges. Abbo Oilboldi successor.

1. Favorabili supernae dignationis praesagio, hoc in quo Deo auctore famulamur caenobium, ut Floriacus (29*) vocaretur accepit; qui [quod] priscis temporibus, non dissimilis gratiae prerogavit, Vallis nominabatur Aurea. Retinet enim in se aureum paradisi florem, sanctissimum Patrem Benedictum; qui gratantissimo virtutum odore quosque remotissimos ad sui reverentiam invitavit. Quarum proprietatem operationum si per singula explicare velimus, chartam nobis sermonemque antequam sermonis materiam deficere pro certo intelligemus. Sed ne

C beneficiis pie paternitatis ejus, ab ipso nobis immeritis impensis, ingrati esse videamur, ea quae nostram attingere notitiam, in quantum ipsius benigni patroni clemens supplicatio vires nostro tenui ingenio a Christo obtinuerit, rusticano licet sermone, posterorum mandare adoriemur memoriae. Et primo, qualiter his temporibus respublica Francorum substiterit, succinctim perstringamus, ut post liberius ea quae proposuimus, exsequamur.

2. Lothario regi, caeleste, ut credimus, pro terreno cummutanti regnum, Ludovicus filius successit. Qui immatura praeventus morte, destitutum proprio haerede Francigenae gentis principatum, utpote naturalis expertus conjugii, dereliquit. Sane

(27) De subjectione spirituali, quam abbates tum, cum benedicantur, promittebant episcopo, alias dicendum; hic de temporali quaestio videtur.

(28) Quidam pontifex de Britannia veniens, cui nomen erat Hedrem, et in Floriacensi loco monachilem induens tunicam, corpus beati martyris Mauri secum detulit, quem constat Romae passum sub Celerino praefecto, imperantibus imperatoribus Carino et Numeriano. Sed et alter ad idem veniens caenobium, Otto nomine, et corpus cujusdam sancti Frotgentii sancto secum obtulit Benedicto, ut legitur in praecitato fragmento Chesniano. Mauri martyris Vita metrica scripta est a Rodolfo Tortario, et historia ejus translationis, uti habetur in Bibliotheca Floriacensi. In catalogo Bibliothecae Petavianae Framberto monacho ejusdem martyris Vita metrica tribuitur; an a Tortarii carmine diversa?

D (29) De hoc sancto Frongentio seu Frotgentio intelligendum videtur diploma Caroli Calvi concedentis Hilboldo abbati Deensi rogatu Erispologii Britanniae ducis cellam in pago Cenomannico sitam apud Bussogilum, in honore beati Petri a sancto Trogetio (legendum videtur Frogetio) fundatam, apud Chiffletium in probationibus Historiae Tornutiensis, pag. 206.

(29*) Hoc nomine locus censebatur etiam ante conditionem monasterii, ut constat ex Leodeboldi abbatis testamento. Joannes a Bosco testatur sibi lectam fuisse inscriptionem in arcu sacelli Beatae Mariae apud Floriacum: HEC EST VALLIS AUREA. A conditione monasterii nonnunquam Velus Floriacus dictus est locus, ubi nunc opidum, Floriacus monasterium. Caenobium de Paredo, de quo infra in libro Tortarii, ab initio itidem Vallis Aurea dicebatur.

patruus ejus Carolus, quem privatum senuisse supra prælibavimus, conabatur, si posset, a sui generis auctoribus diu possessum sibi vindicare imperium; sed ejus voluntas nullum sortitur effectum. Nam Franci primates, eo relicto, ad Hugonem qui ducatum Franciæ strenue tunc gubernabat, magni illius Hugonis filium, cujus jam mentio facta est, se conferentes, eum Noviocomo (*Noyon*) solio sublimant regio. Is eodem anno Rotbertum filium sibi consortem regni legit. Et quia, quantum ad cœptæ rei causam attinet, de regibus diximus, ad eam proseguendam veniendum est.

3. Igitur Oiboldo abbate in Christo quiescente, Abbo (30), Deo et hominibus vir amabilis, a fratribus Hugone annuente rege electus, in gradum successit monastici regiminis. Qui, præcedente hunc quo hæc scribimus anno qui fuit ab Incarnatione Domini millesimus quartus, in Vasconiæ partibus a perfidis illius nationis hominibus, nobis præsentibus, innocenter occisus, martyrii sanguine laureatus, ad regna est æterna a Christo vocatus. In cujus diebus res mirabiles per præeminentissimum Patrem nostrum Benedictum, ab omnipotente Domino patratas, quia jam tunc nos intelligibilis contigit pervenisse ad metas ætatis, certiori, utpote aliquibus præsentibus, digerimus stylo.

CAPUT II.

Floriacense incendium. Apparatus in festo translationis. Incendium divinitus restinctum

4. Festivus æstivis mensibus translationis ejusdem gloriosi Patris annuo successu recurrebat dies; ad cujus spectanda gaudia, non solum quique pagenses, ut quidam in ipsius laude ait sapiens (*S. Odo in serm. De transl. S. Benedicti*), verum plebs urbana honestis clericorum confluerat personis inflorata. Quibus vigiliis insistentibus nocturnæ laudis, quam devota monachorum caterva itentidem undecunque ob lætitiæ tantæ solemnitatis adventando nostris sociata, in sui legislatoris explebat obsequela, repente per aquilones basilicæ fenestras nocivi ignis lux resplenduit horrenda. Quippe in quoddam fenile casu quidam ignis decidens, aridis auctus fomentis, circumpositas sese diffudit in ædes. Nec laborabat flamma, ut suas auget vires, cum æstatis ardor tectorum jam torruisset culmina, et domus sibimet copulata, una alteri exustionis occasionem præberet facilem. Interea matutinalibus relictis hymnis cuncti e sacris prosiliunt adytis, ad sua quisque tutelanda totis intenti animis. Pauci seniorum una nobiscum pueritiæ in annis constitutis matutinales, prout exigebat res, laudes, licet minus decenti fine, concluderunt. Inde ad subtrahenda ignibus quæque necessaria promptæ vertuntur manus. Aula erat

sanctæ Dei Genitricis Mariæ holoseriis palliis aliorumque velorum tam decora introrsus circumamicta varietate, ut multi eorum qui ad diem convenerant festum faterentur nunquam antea sic decenter eadem vidisse ornatam basilicam. Ad cujus pulchritudinem decoris, cum lampadarum accereorum stella, ut sic dictum sit, area, accedebat auro ac gemmis præfulgens a fronte lectica, thesaurum Arabico metallo lapidique præferendum topasio in se retinens. Id primum cum cæterorum reliquiis sanctorum humeris dolentium suorum offertur servulorum, atque ad orientalem ecclesiæ partem in cœmeterio exponitur fratrum. Inde universi ad deponendum sanctuarii ornatum ora conversi, quod solers ædituorum diligentia per octo spatium dierum eleganter compserat id nostrum aut non multo amplius quatuor horarum noctis intervallo deposuimus. Perspicere erat ac gemere regiam (30°) illam Matris Domini, stigmata viæ illius qua quondam dilectus Domino cælum Benedictus conscendit nocturnis in laudibus præferentem, post modicum desertarum ædium factam similem. Et quia igneo fervore in vitreis jam fenestris plumbum liquari posse conjiciebatur, maxime cum victricis flammæ vorago cuncta exinaniret, spe sublapsa mortalis auxilii, supellex varia longiuscule a monasterio inter memorum densa occulitur, cum repente uni ex abbatibus, qui ex vicinis cœnobiis merito duci suo militaturi adveniant, nomine Rainardo (31), visio supernæ apparuit consolationis. Aspexit namque cum aliis, quibus hæc datum est videre, duas columbas super nivis candorem albicantes, quæ trino volatu ambitum circumcingentes templi, ad Africum sui impetus direxere cursum, ubi jam proxima horreis fratrum violentia stetit ignium, nec divinitus designatum ausa est prætergredi terminum. Jamque humani cessaverat ars ingenii, laborque conquieverat hominum, ut major divinæ miserationis virtus claresceret per beatissimum Benedictum, quem nos miseri criminabamur iisse dormitum. Nec quidpiam eorum quæ ambitu claustrum claudebantur ullam sustinere jacturam, ac si illarum angelici aspectus volatu avium circumvallata protegerentur.

CAPUT III.

Contractus erectus. Injratu denuo male habet; iterum sanatus.

5. Nostris modo diebus Archembertum Antissiodorensis territorii incolam fuisse novimus diutino languore graviter afflictum; cui cum amicorum seu propinquorum solers defuisset cura, ita assidua cubatione curvatis genibus coxis tibiæ adhæserunt ut latitudinem palmæ hominis subtercrescens excederet caro. Quem dum parentes ad cujusdam sancti Si-

(30) Anno 988 Oiboldo successit Albo, cum annis sexdecim Floriacensi monasterio præfuerit, mortuusque sit anno 1004, teste Aimoino in ipsius Vita.

(30) Id est, basilicam principalem, quæ beatæ Mariæ Deiparæ sacrata erat, quanquam regia nonnunquam ecclesiæ portam significat.

(31) Duo tum temporis abbates ejusdem nominis videbant in vicinis monasteriis, Ferrariensi et

Senonensi Sancti Petri. Rainardus Senonensis abbas fuerat quidem abbas cœnobia Sanctæ Columbæ prope Senonas; sed Sevinus archiepiscopus cœnobia Sancti Petri instaurator, istuc monachos regulares ex cœnobia S. Benedicti et S. Petri Cluniacensis adduxerat, teste Clario monacho in Chronico, ubi Rainardus iste dicitur obiisse anno 1023.

meonis (32) sepulcrum, quod sanitatum gratia illustrari fama vulgante didicerant, effere destinavissent, eo quod intra suam esse regionem, abnuit æger, seque ad Florianense poposcit deduci cœnobium. Aiebat namque per nocturnum se conspexisse soporem, quia eo stante ante sacratissimam Patris Benedicti tumbam coram altare præcelsæ Virginis Mariæ, rectis constitisset plantis, immensique decoris intuitus esset basilicam, ex qua sibi exeundi facultas negabatur. Nec vana illa quibus sæpe ludimur fuere somnia; sed, opitulante Deo suffragantibusque meritis Reginae virginum ac eminentissimi confessoris, salubrem habuere operationem. Denique locato asello ad desideratum deVectus locum, a proximis qui eum deduxerant, pro foribus monasterii exponitur. Unde quia necdum scamellis usus fuerat, natus reptando ac manibus, ad unum e publicis se protrahens pistrinum, ab ejus custode humanitatis compassione susceptus est; ubi diu curationis suæ præstolando adventum, desiderio accensus est adeundi Matris Christi aulam, in qua spes directionis ejus sanctus quiescit Benedictus. Quam introgressus, minutum [al., minutam] sibi a vicario ejusdem vici, Ermenfredo nomine, obtentu transmissum elemosynæ altario, quod Deo sub honorem sanctæ Mariæ omniumque sanctorum virginum dicatum est, superponere cupiens, sensit suos resolvi nervos. Cumque circumspicaret qui sibi auxilium ferret; a matriculario ecclesiæ elevatus, scamellos quidem suos cancellis sanctuarii, munus vero, haud secus quadrante illius evangelicæ viduæ, Christo acceptabile altari imposuit; dehinc humi prostratus cum orationi incubuisset, resolutus in somnum, salso perfunditur sudore. Experrectus autem, non jam scamellos possens, sed baculo a quodam circumstantium sibi porrecto semet sustentans, ad hospitium abiit, pedentimque firmissimas ambulandi vires adeptus est.

6. Cumque sensisset copiam peragendi itineris sibi met non deesse, ingratus salutis, absque licentia hospitis vel sanctorum qui ei medelæ tribuerant efficaciam, clam abscessit; veniensque ad villam quæ Domini petri (*Dom pierre*) dicitur, iterato debilis redditur. Cui presbyter, Teudo nomine, qui ei locum metandi in sua concesserat domo, ita locutus est: « Quid, inquit, mali commeruisti, o homo, ut languorem pristinum evitare nequas? » Respondit ille se sine gratiarum actione a sanctis suæ curationis provisoribus recessisse. Interea sequenti nocte, quiescenti ei videbatur quod sacris a quibus discessisset locis astaret incolumis, tenens lucernam (33) præ manibus, status sui mensuræ æqualem. Monitu igitur et adjutorio prædicti sacerdotis carrucæ impositus, ad loca male a se deserta reducit. Demum emptam ceram, juxta præostensam visionem,

(32) Quis sit sanctus iste Simeon, nondum discere potui.

(33) Id est cereum. Sic ad mensuram hominis ægrotantis cereos formari mos erat.

(34) An Constantinus scholasticus, ad quem ex-

ad memoriam (*id est ecclesiam*) inclytæ Virginis Mariæ deferens, ante sepulcrum gloriosi confessoris Christi Benedicti accendit; adhærensque pavimento, veniam admissi reatus cum redintegratione poscebat sospitatis. Facto ergo voto nunquam se ex eodem recessurum vico, gressuum meruit redonari integerrimo supplemento. Hoc nos ab ipsius contigitorum audire eo ipso die quo hæc cœpimus scribere: ei quoque narrationi interfuere Constantinus (34) presbyter et Letherius, levit, gradu monachus habitu, suscipiendorum hospitem tunc delegatus ministerio.

CAPUT IV.

Sacergis situs. Otherius paralyticus, Caput cervium vocet S. Benedicto; facto dono mox sanatus. Alia relatio de traditione illius prædii.

7. Et quia, ut refert beatus papa Gregorius (lib. II *Dial.* cap. ult.), sancti martyres frequentiora ostendunt miracula ubi eorum tantum habetur memoria, quam ubi eorum sacra conservantur corpora, liquet idem de cæteris intelligere sanctis, maxime ex hoc patre nostro multipliciter excolendo sanctissimo Benedicto. Cujus excellentissima signorum, a Deo per ejus meritum aliis in locis patratorum, notitiæ posteriorum tradere noster gestit animus. Caput cervium (*Sacerge*) dicitur prædium in finibus Biturigum situm, Lemovicinis contingum, a quo vicina regio, corrupto vocabulo, Capcergensis vocitatur. Hoc ad dominium Florianensis cœnobii, omnipotenti Deo sub nomine perpetuæ Virginis Mariæ sanctissimique Benedicti dicatum, hac de causa relatu seniorum valde antiquorum pervenisse comperimus.

8. Ejus possessionis dominus Otherius dicebatur, inter Aquitanicos primates clara nobilitatis polens prosapia. Is a primævæ juventutis flore paralyticus percussus languore, manuum ac pedum caruerat juvamine; solius illi linguæ, auditus quoque ac visus, ex parte manebant officia. Diutino igitur laborans morbo, dum vana medicorum studia propensius sibi adhibita nihil intellexisset conferre valetudinis, audita fama miraculorum, quæ Salvatoris nostri omnipotentia apud sacratissima patroni communis Benedicti creberrime tunc operabatur ossa, ait suis: « Videtis, fidissimi mihi, vitaque ipsa qua nunc fruor miserima chariores amici, quod medicinæ impensis nihil proficio, imo in dies ægritudinis protrahitur longitudo. Quapropter si qua vos cura vestri tangit Otherii, mearum, quæso, miserantes ærumnarum, celeri calle sepulcrum adire curate gloriosi confessoris Christi Benedicti. Et ne forte vos conturbent ignota viarum, scitote Ligerici amnis (*la Loire*) littora, pagumque Aurelianensem, hoc præclaro irradiari thesauro. Id mihi divinum prænuntiavit oraculum, dum fessos artus sopori mandassem, debere me eo cum votis dirigere

stant plures Gerberti epistolæ? Constantibus presbyter laudatur in libro de Vita sancti Abbonis, cap. 10, ubi Bernardi Bellilocensis abbatis comes Italiæ peregrinationis fuisse dicitur.

meæ petitores salutis, quia inde forem adepturus A remedium sanitatis. Et quia solus cum dulcissima genitrice recedi, patre orbatus et fratribus, ipsa non abnuente, verum hoc ipsum fieri sedulo deponente, voveo Deo et jam dicto eximo Benedicto, hæreditatis meæ portionem, cui Caput cervium nomen est, cum omnibus ad eam pertinentibus, eo videlicet tenore ut superstites ambo usum fructum ac præsentis vitæ exactionem retinentes, fratribus Floriacensibus post nostri dissolutionem cuncta restitui faciamus. Spe etenim suscipiendæ prolis per supra memoratam privatus revelationem, sollicitudinem ducendæ uxoris funditus abjeci. Properate igitur quantocius, et vestris servorumque Dei inibi degentium precibus opem efflagitate misero. »

9, Acceptis ejus fideles hujusmodi præceptis, cum wantis (35) ipsius auro ornatis, per quos do- B nationem memoratarum rerum sacris imponerent altaribus, absque dilatione venerandum adeunt cœnobium, mandata precesque sui domini catervæ innotescentes fratrum. Memorabite dictu ! eadem die, ipsoque horæ momento, quo qui missi erant, donum cum orationibus ante sancti præsentarunt tumulum, æger qui nonaginta millibus jacebat semotus a loco integerrimam adeptus est sanitatem. Qui laudem Deo præconia sanctoque dans Benedicto gratiarum cantica, exercitationis venationisve gratia silvarum petiit abdita. Cui dum studet operam dare rei, occurrit suis a nostro remeantibus monasterio, quem illi conspicati equitando saltum peragrare, stupore ingenti perculsi sunt, videntes C hominem, dudum absque alterius adminiculo electulo non valentem surgere, tunc non solum firmiter incedere, verum etiam equum cursu fatigare. Hæsitantibus illis et vultus similitudine se deceptos autumantibus, obvium se ille gratulabundus offert. Inquiret deinde sollicitius diem quo pro se vota solvissent ; ipsumque fuisse certissime comperit quo sibi salutem obligasse gaudebat.

10. Huic antiquæ veterum relationi virorum repugnabat antiquius tertii Clotarii (36) regis editum, in quo continetur quod memoratus Otharius ob perfidiam ab ipso rege interfici jussus sit ; rebusque ejus omnibus confiscatis, illud prædium ab eodem principe, sancto est Benedicto collatum. Et hoc est quod in quadam sententia primi libri le- D gitur (V. *Andrevatd.*, cap. 38) Caput cervium liberalitate regia Floriacenses promeruisse fratres. Potuit tamen fieri ut post hancquam nunc retulimus donationem, ipse Otharius apud regem infidelitatis insimulatus juberetur interfici, et quasi ex sua parte eandem villam idem rex nostro conferret cœnobio.

(35) Ritus investituræ seu traditionis per wantos, id est chirothecas, passim obvius apud auctores.

(36) Is filius erat Clodovei secundi, cujus principatu facta est translatio corporis sancti Benedicti in Galliam.

(37) Neque Aotharii, neque Otharii ulla mentio est, si non fallor, apud veteres Historiam Franciæ scriptores.

Quod vero in ipso regali præcepto Aotharius (37) vocatur, permutatio veterum facit verborum, ut post latius ostendemus. Post cujus excessum, vicini quique hoc eis prædium auferre moliti, ad sibi utile coegerunt declinare consilium.

CAPUT V.

Ademarus Brucciæ et Caput cervii invasor. Othario præposito Hugonem hortante, viso accidente. Territus audito nomine S. Benedicti. Castri de Salis situs. Ademarus tandem victus et captus, favente superna virtute; socii itidem castigati.

11. Denique, ut superioris continetur serie libri (cap. 15), habitaculis monachico congruis ordini inibi constructis, spem potiendarum rerum ipsarum adversariis sustulere usque ad tempora Itoberti regis filii Hugonis. Quo onus gubernandi suscipiente regni, Ademarus quidam juvena pariterque corporis elatus forma, cujus genitor Wildo, in urbe Lemovicina vicecomitis fungebatur honore, nefarium molitus est scelus. Namque Lemovicinis nequaquam contentus facultatibus ex paterna sibi hæreditate jure suppetentibus, dum cerneret numerosam cohæredum fratrum suorum succrescere stirpem, in subripiendas res alienas animum intendit, dolique artifex, castrum quod a rusticanis Bruccia (38) dicitur ingressus, dominum se agebat. Erat in ea provincia, vir quidam haud contemnendæ potentæ, Hugo nomine, cui media pars ipsius castri hæreditaria obvenerat successione. Hanc ille, uti et eam quæ genitorem competebat suum, ausu temerario pervadit. Toto itaque potitus castro, copias duorum comitum qui eum inde pellere nitebantur, Wilhelmi (39) videlicet Pictaviensis, et Bosonis Petragorici, per quindecim dierum eludens spatium, obsidionem eos solvere coegit : qua liberatus necessitate, audendo majora municipium Patris Benedicti quatuor et semis millibus a memorato distans castello absentiam præpositi Otharii aucupatus, latrocinantium more ingreditur. Municipio illi antiquitas Salis nomen indiderat, eoque monachi habitationem assiduam a Caput cervio commutaverant, eo quod is locus magna ex parte natura foret munitus. Hunc præfatus Ademarus idcirco, ut post ipse retulit, invadere nisus est, ut copiis frumenti ac vini, quæ a circumjacentibus incolis inibi obtutamensanctorum locorum aggregata erant pervasæ Brucciæ inopiam sublevaret; re autem vera ut arctissimos possessionis suæ fines ampliaret operam dabat.

12. Interim præpositus loci jam dictus Otharius, tantæ calamitatis accepto nuntio, dolore cordis tactus intrinsecus quod commendatum sibi a venerabili abbate Abbone tunc Floriacensium rectore et fratribus locum funditus amisisse videretur, in di-

(38) *Brocia castrum* vocatur ab Ademaro monacho in tomo II Bibliothecæ Labbeanæ, ubi ejus castri obsessio describitur, non alia, ut videtur, quam ista, tametsi non per Ademarus soluta fuisse dicitur, sed per Aidonem patrem, nulla Ademari facta mentione Lege Aimoini lib. 1, cap. 16, supra. Brocia, vulgo *Brousse*, adjacet castro Salensi, de quo infra.

(39) Is Willelmus Ferabrachia dictus, eo nomine quartus.

versa cogitationum turbine rapitur; tandemque non A mœroris, sed consilii tempus ingruere sibi intelligens, ad superius nominatum Hugonem recta proficiscitur via. Cui opportunitatem capiendi innotescens inimici, quod scilicet Brucciæ firmissimo derelicto præsidio in Salensis municipii demigrasset domicilium, ad præoccupandos ejus conatus proficisci hortabatur. Nec ille distulit qui intelligeret suo usui proficere, si eum in minus tuto valeret præoccupare loco. Quid plura? non solum illum, verum quosque circummanentes vicinos, quibus cordi esse Patris Benedicti venerandam dilectionem cognoscebat, ad sui adiutorium alliciens, diluculo feriæ tertiæ præmonet hostibus occurrendum.

13. Interea cuidam militi ex auxiliaribus nostræ partis, nocte quæ diem belli præcedebat, hujusmodi per quietem ostensa est visio. Videbatur ei quod quasi cum præposito ecclesiæ Sancti Stephani Lemovicinæ sedis, nomine Ainardo, silvam peragraret, opportunisque in locis, retibus oppansis, multitudinem aprorum præ se ageret, quorum quidem alios ad præparatas insidias deductos vivos caperet, alios vero venabulis transfixos neci traderet. Evigilans igitur dum cuidam sodalium quæ viderat enarrasset, hoc ab eo responsum accepit: « Visionis, inquit, tuæ, Deo opitulante et sanctissimi Benedicti suffragantibus meritis, manifestus in proximo propalabitur intellectus. Nam quod tibi de porcis præostensum est silvestribus, hoc tu patrari conspicias de perfidis hominibus; quodque auctore Ainardo te agere somniabas, hoc ventura luce, Otherio sancti viri Benedicti monacho duce, una nobiscum Christo auxiliante perficies. » Cumque ille qui somnium viderat rem sibi manifestius declarari peteret, erat enim earum quæ gerebantur inscius rerum, interpretes ad eum: « Num, ait, ad aures adhuc pervenit tuas, Ademarum Guidonis filium egregii confessoris Benedicti pervasisse monasterium, et Othierum præpositum idcirco domini nostri petisse auxilium? Gaufredus ob fortitudinem corporis, Asini prænomine vocitabatur; in cujus castro memoratus monachus tum forte adherat, cum hæc miles contubernali referret suo. » Quique hæc adjecit dicens: « Nos quoque, volente Deo ac sancto juvante Benedicto, sacri pervasores loci aut vindice feriemus gladio, aut captos nobili dicemus in triumpho. » Hoc dictam multorum roboravit pavitantia corda virorum. Videntur mihi somniator iste ac ejus interpretes, duobus orientalibus fore similes, quorum unus victoriam Gedeonis somniavit, alter interpretatus est.

14. FERIA PORRO SEXTA SECUNDÆ HEBDOMADIS SANCTÆ

(40) Ejusmodi propinationes etiam in honorem sanctorum, si tamen is honor est, factas hactenus retinet mos computandi in pervigilio sancti Martini, ad nos usque traductus; de quo lege Spondanum, anno 580, num. 2, et ex eo Cointium, ad annum 577, num. 45. Hinc natæ olim potandi conjurationes per S. Stephanum aliosque sanctos, imo et per reges

Quadragesimæ vertebatur, quando factio latronum memoratum occupavit cœnobium; et ecce crepusculo tertiæ feriæ sequentis septimanæ undecunque adsciti auxiliares, improvisi astitere portis. Tunc quibusdam nostri agminis viris adhuc procul a castro constitutis una cum præposito Otherio, divinum apparuit prodigium. Viderunt namque, sole totius terræ reliquas clarissime illustrante partes, ambitium castri densissima vallari nebula, quæ quidem nullum sibi pugnandi afferret impedimentum hostium vero obnubilaret intuitum. Olli hæc dies æquanda videtur de qua antiquus legislator scribit: Quia Ægyptiis erant tenebræ crassæ et palpabiles, filiis autem Israel erat lux in omnibus finibus suis (Exod. x, 22, 23). Roboratis hoc signo animis, statuunt hostes prælio aggredi; et præmisso præposito, qui prævius dudum sibi fidus, tunc autem hostiles aggrediens muros, beati Benedicti nomen celsius inclamaret, ipsa elata in excelsum voce, Benedictum invocant monachorum Patrem, Benedictum resonant tum vallium concava, respondentque Benedictum proximæ silvæ abdita. Quo fragore vicinos consedissee montes infernaque patuisse hostibus visum; ei quia montium facta mentio est, non sit audientibus onerosum jura dicti Salensis castri memorare situm.

15. Mons est non multæ altitudinis, in cujus declivio castrum constitutum est, quod quidem ab orientali australive parte difficilem ad se venientibus præstat accesum. Ab aquilonali sane latere devexus montis, machinamentorum omnium inhihet evectionem; at occidentem versus, ubi hostium facilis formidabatur progressus, domus erat lapidibus firmissime constructa, ad austrum in longum porrecta, ad repellendos inimicos satis idonea. Hujusmodi enim munilio adversariis facta est perditionis occasio, dum ob nimiam securitatem prius hostem adesse senserunt quam prævidissent.

16. Primatus ferratas aquilonali parte intulit acies Gaufredus, propter vires, non propter pigritiam, Asinus agnomine; ignemque, ut pridie suis inter pocula (40) in amore Patris Benedicti sumpta condixerat, ad morem præcepit. Post eum reliqui auxiliares, Giraldus scilicet Cluensis castri Dominus, et Hugo Gargelensis, reliquique, quorum nomina dicere supersedi; qui ducentorum vallati caterva armatorum, adversarios pari fidentes numero, sed virtute constantiæ impares, e propugnaculis quæ tueri parabant, jaculis ac lapidibus repellere cœperunt: Et ecce providentia divina interventuque egregii confessoris ventus aquilo surgens, flammam

eorumque filios, quod vetant Carolus Magnus in Capitulari anni 789, De diversis rebus, cap. 10, et Hincmarus Remensis in Capitulo 1. cap. 14, et ante utrumque Augustinus in serm. 232 de tempore, laudatus a Canisio in Notatione ad Alcuini epistolam 22. Lege Gregorium Turonensem, lib. II De gloria martyrum, cap. 35.

quidem ignium portis ingerebat, hostilia vero tela retro agebat. Cumque ignem conualescere, jaculaeque sua in irritum cadere oppidani cernerent, formidinem animis induentes, introrsus fugere. Seditiosos ecclesiam petentibus, nostri a tergo sequuntur attentius, caesisque in introitu portae aliquantis, eos qui basilicam petebant insectabantur; in qua non tutam sibi latebram fore auspicatus Ademar, turrin ligneam de qua signa dependebant, cum sex factionis suae sociis formidolosus conscendit. Ibi quoque se latere posse diffidens, lecta more architecti perambulabat, donec ab Hugone qui studiosius reliquis eum investigabat, visus, pacta vitae ac membrorum securitate captus est. Cum quo quinque commanipulares eminentioribus tenti sunt, Hugo videlicet ac Archembaldus de Buciaco, Rainardus et Americus frater ejus, filii Heldegarii haud ignobilis viri Argentomagensis, atque Giraldu Tirinensis, his exceptis, quos aut minor potentia, aut minus pollens de nobilitate parentum sanguis nostrae subtraxit notitiae, quorum numerus ad viginti et eo amplius fuisse refertur; equi capti numero centum viginti, praeter eos qui vel a victoribus furtim subducti, vel a vicis fuga sibi consulentibus abducti sunt; e quibus et multitudo hostium colligi potuit, et virtus superna pariterque excellentissimum Patris Benedicti meritum evidenter agnoscitur, quod a tam paucis exercitatae militiae viris adversarii copiis ac natura muniti loci tam facile sint superati. Illud nihilominus gratia Dei gratuita nobis collatum credimus quod hostium triginta militibus peremptis, nostrorum nemo saltem vulneratus est, tribus exceptis, unus videlicet militaribus deditus stipendiis, qui lethali accepto vulnere ad propria rediens vita decessit, ac duo agriculturae potius quam bellicis dedit stipendiis, qui cum multis aliis artis hominibus fama praelii exciti, auxiliatum nostris venerant; dum nimium rapinae student, incertum a sociis an ab extraneis interempti sunt. Hoc itaque modo castrum intra sextam diei quo primum ibi advenerant horam receptam nostrisque redditum est, anno Incarnationis Dominicae millesimo.

17. Et ne quis aestimet tantam victoriam hominum potius virtuti quam divinae ascribi debere largitioni, sciat ipsorum nobis relatione adversorum vulgatum eos vigore ita destitutos ut, quamvis telorum seu lapidum mole abundare se cernerent, nullam tamen efficaciam in jaciendo sibi inesse sentirent. Animae quoque peremptorum nocturno tempore in eadem villa quiescentes homines somnos rumpere saepissime cogebant, flebiliter oberrando inclimantes se miseras fore (esse), quae excellentissimi Patris Benedicti res pervadere non dubitavissent.

18. Nec Guido genitor Ademari, sive etiam Giraldu frater ejus, patrimus jam dicti adolescentis, immunes miseriarum fuere; verum secuti participes ejus fuere consilii, sic quoque, Dei justissima disponente providentia, periculorum fuere consortes.

A Siquidem Guidonem non tantum orationis quantum dissimulationis, quasi nesciret quae a filio gererentur, gratia, Romam profectum morbus adeo vitiliginis debilitavit ut non aliter quam in lectica ad sua regredi valeretur. Giraldu vero obtentu ejusdem simulationis apud Pictavium degentem et rei eventum praestolantem, ferox equus mordicus per coxam arreptum, per aliquot dies lecto cubare coegit. Hildebertus quoque Argentomagensis [Boscio Argensis] incola, hujus factionis signifer, qui pacis medius palam quidem videbatur fore, occulte autem prodicionem alebat, igne divino in maxilla adustus, usque ad diem suae mortis incurabilis perseveravit, ita ut, consumptae carne, dentes specio miserabili nudarentur. Per omnia benedictus Deus, qui sibi beneplacitos assidue mirificat sanctos.

CAPUT VI.

Ademari castrum dirutum. Equus e puteo eductus

19. Quia vero semel Aquitaniam ingressi sumus, non ab re esse videtur, si rei gestae miraculum, quod ordo causarum superiori paucis elabentibus annis subnexuit, enarraverimus. Captus, ut supra dictum est, Ademar ab Hugone, ad castrum Brucciae deductus est. Id Giraldu quidam partibus favens Ademarianis tenebat, exclusis factoribus [fautoribus] Hugonis, qui partem ejusdem castrum ab Ademaro sidi praereptam non mediocriter indignabatur. Denique eundem juvenem, quem captum habebat, e regione murorum, unde a suis intueri posset, deduci praecipiens, interminatus est se ejus caput abscissurum, ni maturato sibi munitionibus cederent. Qua res Giraldu et eos qui intus erant, graviter perterruit, maxime videntes dominum suum cum tot exercitate militiae egregiis bellatoribus subita rerum conversione dejectum. Unde non solum oppidum, sed etiam se suaeque omnia territi dedidere. Hugo potitus castro, turrin quae juris Ademari fuisse videbatur, confestim diruit. Juxta eam cisterna erat ad colligendas imbrium aquas effossa, quadraginta quinque et eo amplius cubitis in profundum patens.

20. Forte post aliquod temporis spatium duo ex fratribus nostris apud memoratum sancti Patris Benedicti Salense monasterium degentibus, utilitatis monasterii gratia, praefatum Hugonem Brucciam tunc incolentem adierunt; ob cujus colloquium superiora turris petentes, binos equos retinaculis sibimet connexos in inferioribus reliquerunt. Horum unus quietis impatiens, dum huc illucque errando socium trahit, postrema corporis parte in superius nominatam cisternam labitur, nec alterius ope juvari valuit quin ad fundum usque decideret. Clamor illico intuentium oritur equum monachorum in puteum esse lapsum. Tumultus causam Hugo sollicite perquirens, ubi damna lapsi animalis reperit, vehementer indoluit, quod hi qui eum visitandi gratia adierant monachi (aeger quippe erat), tantam fuissent passi jacturam. Itaque uxori imperat ut, evocatis juvenum robustioribus, seminecis equi cada-

vere puteo abstrahi faciat. Ipse post paululum ubi se vestibus induit, eam secutus inclinans se ad os putei, solum equinum caput aquis eminere prospexit, reliquis membris cum sella lymphis opertis, et ad circumstantes conversus: Hic, inquit, equus sellæ deinceps nunquam sentiet onus. » Ad quem mulier: « Num, ait, ille senex Benedictus, qui tibi a Domino victoriam obtinuit ex hostibus, tam est invalidus ut impetrare nequeat quatenus proprio animali suus revehatur monachus? » Ad hæc ille diffidens: « Si, inquit, hæc ille impetrarit, cæteris prælato sanctis, ejus me committam tutioni. » Admotis igitur scalis, descendit quidam, audaci fisus juvena, qui equum per opportunas corporis partes funibus ligaret, quo facilius educi posset. Verum eo egresso, cum difficile videretur tam immensi corporis animal simul cum scala posse abstrahi ob angustiam putei, primo scalam educentes, dehinc caballum abstrahere cœperunt. Sed omnipotens Deus, ut ostenderet non solum jam sæpius dicto Hugoni, verum quibusque sanum sapientibus egregium ducem monachorum, summum videlicet Benedictum, non parvi apud se esse meriti, imo majoris quam quisque mortalium conjicere valeat, geminavit miraculum. Nempe cum jam numerosa juvenus usque ad summum putei marginem equum elevavisset, ac fratres eminus astantes, litanie preces Domino solverent, ubi dilectum Domino Benedictum invocare cœperant, subito rupti funes equusque ad interiora lapsus est. Desperatio cunctos habuit, diffidentes cum ulterius posse vivum retrahi, maxime cum et descensus ad eum alligandum difficilis foret, nec funium illis tanta suppeteret copia, casusque de superioribus ejus æstimaretur contrivisse membra. Accedens autem unus fratrum ad memoratum Hugonem, hortatus est de virtute confessoris Christi Benedicti sumpta fiducia, adhuc semel attentatum adorirentur opus. Annuentibus quoque ejus persuasioni quibusdam juvenum, quid suæ possent vires experiri cupientium, præcipue conjuge ejusdem nobilissimi viri Hugonis, quæ fidei ac devotionis in beatissimum Patrem nostrum Benedictum ardore flagrabat, iterato scalæ in puteum deponuntur. Porro apparatus funium nullus alter reperiri potuit, nisi quo retibus ad usum capiendarum silvestrium præparatis caprearum sibi invicem connexis atque contortis utebantur. His ergo alligatum, uti prius fecerant, retrahebant equum, magnis clamoribus sanctum invocantes Benedictum. Et ecce, cum jam pene inter manus futurus esset, iterato deficientibus vinculis relabi cœperat in imis. Tunc unus e turba alligari se postulat cingulis ex coriis cervorum desectis, quibus Aquitani utuntur latissimis atque fortissimis, sicque introrsus, dimitti, arreptisque tibiarum fasciis, caballum aptissime capite alligans, monet socios se quidem primum, deinde quadrupedem extrahant. Qui monitis ocissime parentes, utrosque ad superos reduxerunt. Sonipes ac si mortuus humi-

exponitur, ad quem honorabilis vir Hago accedens, eumque virga tangens, ad circumstantes ait: « Hic reviviscet nunquam. » Tunc equus quibusdam eum sublevantibus a terra, sese erigens concussit, aquamque quam invitus hauserat, per meatus urinæ digessit. Alacris illico mulier his verbis virum arguebat: « En, ait, experimento hoc disce Benedictum Dei famulum fideliter se invocantibus, præcipue suis famulis, præsto esse. » Plausus continuo ac vox lætitiæ toto oriuntur castro, Benedictum laudantium, Benedicto gratias agentium quod jam viveret, quod jam propriis pedibus equus vaderet. Sane religiosa femina, quia hiems erat, in aprica domo cornipedem deductum mollioribus stramentis usque ad diffusionem sudoris ipsa operuit; qui inde post paululum retractus, terræ se provolvens ac omnibus membris concutiens, hinc illinc soladem quærebat. Quem fratres qui adherant, receptum lætantes, ad propria incolumem, nullo membro debilem reduxerunt. Horum uni nomen Anno (*supra* lib. 1, cap. 17), qui sacerdotii fungitur officio; alteri Remigius, in ordine manens diaconatus; quorum relatu ante transactos quindecim soles hæc ita gesta fuisse comperi; a quibus et sella ostendebatur quæ dilapsa cum equo fuerat, cujus scandilia, quamvis nova, et antelam suis impatiens pedibus ipse diruperat.

21. Viderit nunc quisquis ille est, qui hæc non sibi mira videri jactitat, quid horum præcellat, utrum ferrum e profundo lacu reduxisse an quadrupedis vitam in immani præcipitio non solum servavisse, verum et incolumem superis reduxisse. Ego quia utrumque noster iste legislator patravit, in ambobus eum non tantum potentem, sed etiam potentissimum fuisse fateor. In hoc vero illud admiratione dignum est quod equum, quem chordarum nequiverere retinaculis protrahere, fasciæ fragilis retraxerunt habenis (*Greg. lib. 11 Dial., c. 6*), ac si patenter pius Pater Benedictus eos non verbis, sed factis moneret id non humanæ fortitudini, sed divinæ potius operationi debere imputari suæque interventioni. Verum si quispiam ejus mira facta ob nostræ vilitatis personam contemnenda judicat, hunc nos rogamus, non ut nostra legat, sed ut mitissimos ejusdem Patris vultus sua nequaquam exasperet ingratitude. Qui si, quod absit! offensus fuerit, nulli dubium quod durum se præbeat et intractabilem, sicut econtra, humilitatis precibus mitigatus, favorabilem se exhibebit ac lenem.

CAPUT VII.

Milites pasti pane S. Benedicti in prælio illæsi.

22. Opportunum videtur et illud inserere lectioni quod in eadem provincia sub antedicto præposito Otherio meritis sancti sui Benedicti Dominus operari dignatus est. Hildebertus supra nominati Bosonis filius, ex materni avi successione comitatum Petragoricæ urbis adeptus, adversus Guillelmum comitem Pictavorum arma movit; et commoto exercitu, ad secundum Pictavæ civitatis miliarium castra posuit,

Inter reliquos vero ejus auxiliares, quos ad id evocaverat bellum, erat Hugo, de quo præmissimus, dominus castri, quod Gargilissa dicitur. His cognitum habens beatissimum Patrem nostrum Benedictum his qui se plena invocaverint fide ubique et maxime in bello solere auxiliari, memoratum rogavit præpositum Otherium, ut sibi saltem duos conferret panes ex iis quibus monachi vescebantur, quos ipse cum suis certamen intraturus in escam sumeret; fidei non modicæ existens, qui crederet illo se cibo validius omnibus posse armis contra universa muniri pericula. Interim Hildebertum, tam ipsum Hugonem quamque cætera expectantem auxilia, præcipue Fulconem (41) Andegavensem comitem, congregati Pictavienses repentina irruptione opprimere conati sunt, quatenus eo qui dux belli erat, antequam cunctæ ejus congregarentur copiæ, oppresso residuos ab ipsius deterrerent adjutorio. Nec ille segnior in obviando fuit, sed cum paucis, quos secum habebat, excipiens advenientes, bis cum eis campali certamine conflixit. Cumque in eo esset ut ab hostium multitudine superaretur, veteranis etiam suis fugere non erubescens, ex improvise jam dictus supervenit Hugo, qui dejectos rebus adversis sociorum intuens animos, fractis citatim, quos ex monasterio Sancti Benedicti acceperat panibus, et ipse sumpsit, et his quos secum adduxerat, distribuit, ac demum Pictavos jamjamque victores, et sui nimium securos, cum Hildeberto aggressus, vicit fugavitque. Sane ex militibus, qui quidpiam panis Sancti Benedicti quamvis modice sumpserant, nullus lethale suscepit vulnus, sed omnes incolumes evaserunt.

CAPUT VIII.

Abbativillæ monasterium cum miles per vim ingressus fuisset et in contemptum S. Benedicti sese vino fratrum inebriasset, abbate orante Deum ut se ostenderet tutorem loci, igni consumptus est, nec non duo pueri ipsius complices, equi et quæcunque sua.

23. Nunc jam ab Aquitania gressum verbi promoventes, in Franciam redeamus, narratisque de statu regni seu regum quæ ad rem pertinere videbuntur, miraculum per beatissimum Patrem nostrum Benedictum ad omnipotentem Deo in loco qui Abbativilla dicitur gestum recitemus, sicque per monasterium ad Burgundiæ partes certis ex causis transitum faciamus.

24. Dux Francorum Hugo iafulas regni adeptus, cum filio per decem continuos annos eis potitus est; moriens autem Rotberto filio monarchiam sui reliquit principatus. Hugonides Rotbertus uxorem inire copulam jandudum mente tractans, et ab Arelatensium partibus assumere sibi conjugem (42) volens, exercitum congregat, sponsæ jamjamque adventanti occursurus. Dum ergo iter agens exercitus, ulteriorem Ligeris ripam teneret, contigit Guillelmum Be-

lesmensensem, castra metandi causa, curiam superies nominatæ villæ Abbatis sibi dilligere. Porro e satellitibus ejus quidam perversæ mentis juvenis præveniens dominum, monacho ei curti præposito, Theoderico nomine, furibunde imperat ut sibi portas aperiat, eo quod ipse inibi metatum abiturus foret. Ad quem monachus: « Patientiam, inquit, o optime militum, in me habe, adventum tui senioris operientem, cui soli hæ patebunt portæ » Animadvertens, miles copiam introendi sibi denegari, conversus in iram. sociis infit: « En, inquit, contemplantini hunc monachum, veluti tumidum bufonem, equo itidem tumenti superbe residere, nec mihi aperire velle. » His contumeliæ verbis cænobita motus, conversus ad orientalem, ad quam monasterium situm est, plagam: « Ego, ait, te, o senior sanctissime Benedicte, aut perpetuo obdormisse suspicor somno, aut nostris offensum peccatis, ab his olim tibi dilectis accessisse sedibus, qui ita inultas tuorum pateris manere injurias. » Quid multis morer? non diu vindex dilata, est blasphemæ ultio, divina eam meritis beati confessoris idcirco, ut credimus, accelerante providentia, ne pusillanimitate victus frater, majoris offensæ in verbo incurreret lapsum. Namque, adventante Guillelmo, infelix ille qui scandalizaverat fratrem, et insuper Benedictum despexerat Patrem, jactitans se vino servorum ejus ad ebrietatem usque sua suorumque viscera absque ejus oppleturum gratia, domum a curti longiuscule remotam ingreditur: in qua minarum suarum satisfactorum executioni, dum ultra modum vina haurit, calicem furoris Domini una cum mero usque ad fæces potavit. A mensa quippe surgens secus ignem se collocavit, temporalem æterno socians somno. Namque ignis stramenta lectorum corripiens, flammarum globos in sublimi extulit, ac tectum domus facile accendit; nec evigilavit miser donec, comprehensis omnibus, obrueretur trabium molibus. Itaque cum duobus obsequii sui pueris (nam tertius semiustulatus evasit) ac quinque equis, seu cum omni itineraria suppellectili, incendio consumptus est. Qui vero ambusta veste vel capitis crinibus, discrimine mortis beneficio exemptus fuerat fugæ, in præsentiam Guillelmi deductus, rem, ut erat gesta, ordine retulit. Tum ille: « Merito, ait, hæc infelicibus pœna provenit, qui malivolo vecordiae suæ spiritu vina monachorum cuncta se exhaurire posse æstimantes, in ebrietati operam dederunt ut imminens periculum vitare nequirent. » Hoc itaque facto suspicio fratris abolita est qua falso calumniatus erat, beatissimum Patrem nostrum Benedictum obdormisse, qui cura pervigili assiduam sollicitudinem sibi subdito exhibet gregi. Porro a sibi placitorum istorum visitatione locorum, nullius nostrum quolibet immani poterit deterri facinore quem grata suorum invitat præsentia osium. Verumtamen eo magis nobis cavendum, ne

cilegii tomo X.

(42) Constantiam scilicet, filiam Guillelmi comitis Arelatensis, et Blanchæ seu Adelsæ ejus uxoris.

(41) De hoc Fulcone, qui Nerra dictus est, lege Glabrum Rodulfum in lib. II, cap. 3, et lib. III, cap. 2. Lege etiam Gesta comitum Andegavensium, in Spi-

tam pii aspectum visitoris fusca commissorum A offendamus caligine peccaminum.

CAPUT IX.

Ligeris exundatio, anno 1003. Armentarius ex aquis ereptus.

25. In ea inundatione Ligeris, quam plus solitam littoris accola, insolitam procul remotus sensit agricola, quid mirandi per meritum sæpissime nominandi patroni nostri actum sit Benedicti, quia absentem me contigit fuisse, relatu seniorum cognitum memoriæ adoriar tradere posterorum. Igitur Liger, eorum maximus fluviorum qui per Galliam alvei sui cursus in Oceanum propriis invehunt nominibus, inaudito antea sæculis modo antiquos excessit terminos, anno Incarnationis Domini millesimo tertio, regni autem Rotberti regis quo cum B patre regnare cœpit, sexto decimo, monarchiæ vero septimo (43). Tanta vero tamque repentina ejus fuit profusio ut agrarios laborantes, seu equites iter agentes, subita involverit ruina, ut non incongrue illi aptetur illud Virgilianum de Pado dictum :

Proluit insano contorquens vortice silvas
Fluviorum rex Eridanus, camposque per omnes,
Cum stabulis armenta tulit.

(VIRG. 1 Georg.)

Sic et iste, non solum pecudes cum ovilibus, homines cum domibus, verum etiam patrem matremve familias cum filiis ac filiabus, seu eum universis improvise impetu prostravit utensibus. Hac aquarum illuvione involvi metuens armentarius gregis, C usui monachorum Patris Benedicti in cœnobio Florianensi degentium delegati, ad tutiora montium pascua vaccarum abduxit armenta; unde regrediens, dum concitus sese proripit, ut intra septa castris receptus imminens evitaret periculum, obvium habuit hostilem quem fugere cupiebat amnem. Retrogrado itaque se proripiens pede, ad pondem rivuli, qui ob circumjacentis latitudinem paludis, Longum rete dicitur, quam jam forte præterierat, summa cum festinatione tendebat. Ibi quoque obvios habens inundantis fluctus gurgitis, in desperationem vitæ labitur; et incertus consilii, fasciis a tibiis resolutis, ad binas pontis tabulas se alligavit. Invocare tamen Christum et sanctum cœpitorare Benedictum, ut sui miseretur opem ferendo; sed, resolutis vides D tumescentis fluminis ponte, ipse pariter ferebatur in præceps. Tum vero toto cordis affectu nomen beatissimi iterabat frequentius Benedicti; et quia jam morti traditum se credebat, ut animam tantum salvaret poscebat. Cumque undis se propellentibus ad eum delatus esset locum, ubi Bonodia fluviolus Ligeri influit, per tria fere miliaria aquis vectus, et semper in ore, semper in corde sanctissimi vocabu-

lum replicaret Benedicti, exaudiri meruit. Nam mutatis flatibus ventorum, flans zephyrus ad littus eum leni impulsu deducere cœpit. Quidam vero ejus nati, prope lintribus obnavigantes, cognito quis esset, solutis quibus ipse se vinxerat ligaminibus, ad tutam portus stationem secum incolumem reduxerunt. Vocitatur autem homo ipse Constantius; qui etiam refert se multitudine circumdatum serpentium seu diversi generis reptilium, nec tamen per Dei providentiam et egregii Christi confessoris Benedicti interventionem quidquam sibi fuisse nocitum. Quod eo magis mirandum censetur quia quosdam hominum summa arborum cacumina conscendentium, ubi undoso torrenti aspirare fas non fore arbitrabantur, raptando subsecuti angues, miserandis laniatos morsibus decidere in profundum cogebant; hunc vero in imis constitutum, quamvis in modum cingulicircumambirent, nullatenus tamen lædebant, gratia eum divina meritis sancti sui confessoris Benedicti custodiente, ad exhibendum famulis ejus devotæ servitutis obsequium. Cui etiam aliud divini muneris attributum constat fuisse beneficium. Ruerat radicitus aquarum alluvies maximas arborum moles, quarum impetu trunci quoque antiqua diuturnitate solidati evertentur. Horum ille impulsu non solum mergi non poterat, verum sola manu vel brachio, ac si leves stipulas ad se appropinquantes depellebat.

CAPUT X.

S. Benedicti agrum minuens mala morte perit.

25. Ager quidam, ditioni subditus ecclesiæ Sancti Stephani Antissiodorensis urbis, confinis est terræ Sancti Benedicti, quæ memoratæ superius adjacet paludi. Hunc quidam Walterius jure beneficii sortitus, ejusdem telluris partem ad suos usus præripere cupiebat; conflictaque calumnia, quod ex suo beneficio existeret, atque a nostris ruricolis injuste pervasa foret, querelam ante venerabilem abbatem Abbonem exponit. Nam quodam tempore ab uno dominorum suorum missus est, ut sua vice jam dicto obsequeretur abbati ad regale palatium properanti. Inde cum redirent ambo simul, et ad eum perventum esset locum, de quo lis videbatur orta, idem vir conversus ad abbatem: « Nunc inquit, domine abba, si placet, ostendam tibi terminum meæ possessionis. » Monente autem illo, ne quid supra suum determinaret jus, ne forte id nequaquam ei impune cederet, ille impulsu calcaribus equo, ad locum determinationis sibi placitæ properat, obtestantibus pene omnibus qui cum abbate aderant illum metam justæ divisionis transgredi. Sed cum habenis equum refrenare conaretur dicens:

(43) Notanda hæc epocha de regno Rotberti regis, cujus cum patre regnantis annus primus comparatur cum anno Christi 988, monarchiæ cum anno 997. Utraque epocha multis instrumentis confirmatur, sed potissimum prima, de qua suo loco agendum. Et tamen Hugo anno 987 rex dictus, eodem anno

filium suum consortem regni legit, teste Aimoino supra in lib. II, cap. 4, nempe eodem anno Hugonis, sed Christi insequenti, et quidem Kalendis Januarii, qui pro veteri more ad annum præcedentem pertinebat.

« Ab hoc ego loco universum jus ad istam partem A (manu eam demonstrans) mihi, etiamsi necessarium fuerit, singulari certamine vindicabo. » equus in cursum actus retineri ab eo non potuit, quin potius invito sessore prouens semel ac secundo, offenso labitur pede. Tunc reverentissimus Abbo abbas conversus ad suos ita inquit: « Jam nunc æquissimi Judicis justum citissime conspicietis examen. » Post quæ verba, equus tertio lapsus dominum a tergo suo abjicit. Qui cadens, discissis interioribus, fractaque scapula debilitatus ad villam monasterii delatus, advesperacente ipso die defunctus est, peregitque ipse solus singularem quam proposuerat pugnam, Deo manifestum exerente judicium meritis dilecti sui confessoris Benedicti, B
cujus res aleniare cupiebat; cuius casum miseratus honorabilis Abbo abbas, eo quod sibi in itinere devotissime obsecutus fuisset, cum fratribus in cœmeterio ecclesiæ honorificentissime tradidit sepulturæ.

CAPUT XI.

S. Pauli corporis translatio Floriacum.

27. Osa (*Huessant*) Oceani maris quædam est insula, quæ a continenti Armoricanæ regionis terra, quam Cornugalliæ nominant, pelago sexdecim passuum in transversum porrecto sejungitur. In ea beatum Paulum, cognomento Aurelianum, eremiticam duxisse vitam ex libro Vitæ (44) ejus didicimus. Hic denique S. Paulus, in loco Britannicæ qui oppidum Sancti Pauli (45) dicitur, Episcopus factus, multis in vita sua clarus virtutibus, ibidem per divinam designationem tumulariam meruit sepulturam. Cujus corpus post longa obitus ipsius transacta tempora, a Mabbone (46) ipsius loci pontifice, ad hoc nostrum Floriacense translatum est cœnobium. Hujus translationis seriem, quia occasio se præbuit, licet multis antea temporibus gesta sit, sicut a prioribus nostris eam auditu comperimus, referre dignum duximus. Memoratus denique venerabilis Mabbo pontifex, amore divino contemplativæ succensus vitæ, hæsitabat animo quonam potissimum in loco suum posset explere propositum; cui divinitus inspiratum est nusquam aptius id posse eum perficere quam in præsentia corporis sanctissimi Patris nostri Benedicti, qui dux et signifer D
illius esset institutionis quam ipse sectari cupiebat. Sumptis igitur Evangelicis et sacrærum vestium non contemnendo ornatu, simul cum sacratissimo corpore egregii præsulis Pauli ad sibi desideratam pervenit habitationem, quem abbas istius sacri cœnobii, præcedenti libro nominatus Wlfaldus (47), cunctaque congregatio gratantissimo dilectionis suscipientes obsequio, quo advixit tempore, honorifice secum tenuerunt. Qui peracto laudabilis vitæ cursu.

(44) Exstat liber iste, sed mutilus, in bibliotheca Floriacensi.

(45) Sic restituerunt Socii Bollandiani, Boscio mendose, qui oppidum dicitur. Leonium nunc dictum, Leon sedes episcopalis.

(46) Mabbo Leonensi Ecclesiæ præfuit ab anno

PATROL. CXXXIX.

ante altare Sancti Joannis evangelistæ, in basilica Sanctæ Dei genitricis Mariæ, tumulariam adeptus est sepulturam. Corpus autem antedicti confessoris Pauli cum proprio loculo, post loculum sanctissimi Patris Benedicti posuerunt, uno tamen ampliori scrinio, quod etiam argento tectum erat, utrumque concludentes. Nunc jam ad id quod cœpimus exsequendum regrediamur.

CAPUT XII.

Felix anachoreta naufragio liberatus. Episcopus Leonensis id cœlitus discit. Felix ob id in S. Benedictum amplius animatus. Iterum liberatus,

28. In memorata igitur insula, ob amorem tanti præsulis, quidam civis jam dictæ regionis Cornugalliæ, Felix nomine, ad inhabitandum demigrans, cum aliissuæ provinciæ viris, per aliquantos annos, Deo placitam studuit ducere vitam. Sed cum veraci referente fama didicisset corpus jam dicti sancti apud nos retineri, deliberavit animo ad ejus sacratissima properare membra. Incitabat quoque bonæ voluntatis ejus conatum rumor sanctissimi Patris nostri Benedicti, qui totius etiam remotissimos Britannicæ repleverat sinus. Ascensa ergo una, quam solum tunc reperit navim, ad superius nominatum Sancti Pauli oppidum venire disposuit, cum pontifice ipsius sedis tractaturus utrum sibi hæc quæ cogitaverat agere expediret. Verum pelagus illud quod inter insulam ac continentem diximus esse terram, ob sui augustiam et rupium in eo prominentium exasperationem, difficilem multoties navigantibus C
efficit transitum. Quod cum jam dictus vir transmeare vellet, inopinato impetu undarum navis versata eum cum universis sociis inter se et mare conclusit. Erant inter eos natandi ignari; hos unda raptos, super unum e prominentibus saxis illæsos deposuit. Ille vero cum uno tantum sodali, jam reductæ in suum statum navi insiluit, et fluctus qui eam oppleverant, panno sinutæ vestis exhauriens, cum duobus qui soli remanserant remis ad recipiendos socios rupi appropinquavit. Quibus receptis prospicit eminus librum per quem laudes Deo persolvere consueverat, undis jactari, nec mergi Post quem directo cursu navis eum levavit, ita omni humore introrsus carentem quasi non undæ ipsum per maria, sed ventus per terras portaverit. Deinde aliquibus remis cum aliquantula suppellecti receptis, ad destinatum tandem delati sunt locum.

29. Cumque memoratus vir, cum episcopo loci colloquium familiare habens, ea quæ sibi obvenerant referre velle, prævenit eum pontifex, ita inquit: « Num, ait, ignoras, domine mi Felix, quid cuidam Monacho omnibus tibi bene noto de te per nocturnum soporem revelatum sit? » Cui cum ille diceret se id funditus ignorare, episcopus ad eum:

940-945, ex Alberto de Monterelaxo, qui hanc sancti Pauli reliquiarum translationem Floriacum tribuit etiam Liberali episcopo sub Carolo Calvo.

(47) Auctor fragmenti historici jam citati, apud Chesnium tomo III, pag. 343, idem attestatur.

« Retulit, inquit, mihi idem monachus coram multis A testibus, dicens: Videbatur mihi quod Felix, qui in insula habitat, hic apud nos foret positus. Qui dum ad sua regredi vellet navimque ascendisset, diabolus in specie vulturis adveniens, cujus corporis moles montis altitudini æquari posse credebatur cunctos qui rate vehebantur simul cum ipsa in profundum mergere mihi videbatur. Illis itaque hoc modo submersis, apparuit repente vir quidam monachico adpertus indumento, more abbatum recurvum a capite de manu gerens baculum; quique super aquam deambulans eodem ligno navim cum hominibus nil mali passis, ac cunctis rebus, de profundo ad littus traxit. Liberatis vero imperans ut se ibidem operirentur, vulturem qui jam fugam paraverat, insecutus, virga percussus in profundum abyssi mersit. Reversus ad Felicem et socios ejus, alacri ut erat vultu, eos hortabatur ut ascensa lintre quo cupiebant secure enavigarent, dicens: En adversarius vester, per Dei gratiam a me submersus, perdidit omnem vobis nocendi potestatem. »

30. Cumque ista referente antistite Dei servus audisset, casus quoque suos et ipse omnes ei exposuit, asserens ipsam visionem, etiam corporeo actu, in se completam. Intelligens vero ex memorata apparitione sanctissimum Patrem nostrum Benedictum suæ salutis auxilium contulisse, magis amore ejusdem præcellentissimi confessoris flagrare cœpit, atque ut ad ejus sacrosanctum tumultum perveniret instare.

31. Igitur pauci temporis interposita mora, assumptis quibus se indigere rebus æstimavit, ad continentem destinavit remeare terram. Sane omnipotens Deus, ut ejus ad amorem sanctorum quorum expetebat præsentiam amplius inflammaret, duplicavit miraculum. Nam dum anchora a littore sublata alta peteret maria, repente se fluctus attollunt, et in sublime elatus præruptus aquæ mons ita totam circumcinxit scapham ut nulla ex parte aditus reperiretur evadendi. Tunc jam dictus Christi famulus Felix, horrore imminentis periculi percussus, intra ima pectoris hujusmodi fundebat preces humillimæ supplicationis: Inclyti, inquiens, confessores Christi, Benedicte atque Paule, quorum sacratissimos adire exopto cineres, ferte opem mihi misero qui solius nunc mortis discrimen formido. Post has preces, dicto citius tumida considunt æquora, ventisque placidum stans mare tutam navigantibus præbuit viam. Ita ab instanti naufragio sæpe nominatus Felix (48) exemptus, ad hoc sibi diu desideratum venit cœnobium, nobisque hunc suæ salvationis retulit fuisse modum.

CAPUT XIII.

Advocatus malus perit.

32. Brevitati quidem studendum erat ne prolix-

(48) Hic est Felix ille, multis laudatus in libro de Vita Gildæ abbatis in Sæculo primo, is qui a Gauzolino Floriaci abbate in Armoricam missus est anno 1008 ad instauranda in ea regione monasteria.

tas verborum audientibus fastidium materiæ gigneret. Sed quia decurrens sermo retineri non potuit quem vis dilectionis sanctissimi Patris Benedicti ad plenius exponendas res gestas impulit, ignoscendum est si, plusquam licuit, loquax pagina fuit. Procurabimus deinceps succincto narrandi genere miracula ejusdem dilecti domini comprehendere, at et laudes ejus promamus et lectori nequaquam oneri simus.

33 Burgundiæ in partibus, territorio Tricassino, villa habetur Sancti Benedicti, Tauriacus nomine, quam advocatus, vocabulo Gauzfredus, quamvis ab extraneis defenderet, violentius quam quilibet externus vastabat. Quem a monachis frequenter ut a malefactis quiesceret, admonitum, nec obtemperantem, pius Pater Benedictus a Deo obtinuit flagello B correctionis prius percuti quam ejus malitia funditus deleretur. Quadam itaque die eo in domo propria intra memoratæ urbis Tricassinæ muros constituta residente, et judiciariam inter rusticanos agente actionem, niger canis rabie plenus adfuit, et nullum lædens circumstantium, impetu in eum facto nares ejus ac faciem morsibus dilanians abscessit. Unde ille in amentiam versus, ab amicis ad basilicam Sancti Dionysii est deductus; ibique aliquantulum, sed non ad plenum sensu recuperato, regressus ad propria, dum malis quæ pauperibus Sancti Benedicti intulerat adjiceret pejora, a dæmonio arripitur, catenatusque et in quoddam retrusus cubiculum, ultimum exhalavit spiritum, profitentibus cunctis qui C eum noverant, obsævitiam ejus in rucolas pretiosi confessoris Benedicti talia ipsum pertulisse. Huic metuendæ ultioni, aliud amplectendum misericordiæ ac sanitatis adnectamus signum.

CAPUT XIV.

Monachus in extremis ab omnibus derelictus, S. Benedictum habet propitium.

34. In inferioribus hujus Neustriæ (49) partibus, in Andegavensi scilicet urbe, Ainfredus quidam apud monasterium Sancti Albini ex clerico monachus sponte factus est. Is meliorandæ vitæ gratia ad hunc venerabilem Floriacensem demigrans locum, aliquantisper nobiscum commoratus, ad memoratum regressus est cœnobium. Ubi dum moratur, gravi tumescentis coxæ afflicto languore, gemino urgebatur angore. Nam abbas ipsius monasterii, quibusdam simultatibus eum impetens, cunctis interdixerat fratribus ne quis eum saltem in exitu visitaret animæ. Cumque ille, morbo ingravescente ac dolore ad vitalia serpente, fratres ad se invisendum suumque exitum Domino commendandum venire deposceret, ab uno, cui soli concessum erat eum invisere, quid abbas de eo præcepisset addidit.

Quod ipse audiens graviter tulit, et per Andegavæ civitatis nobiles qui ab ejus visitatione, quia eum diligebant, inhiberi non poterant, abbati mandavit

(49) Neustria siquidem olim complectebatur quid quid terrarum est inter Ligerim et Sequanam ad Oceanum.

ut sibi miseretur, ad satisfactionem, si quid in A eum non recte commisisset, parato. Sed eo differente coactus est æger aliunde consolationem querere, et, quia se a temporali abbate videbat despici, ad illum qui legionibus monachorum per longa jam pridem sæcula sollicitudinis suæ curam impendit tota se contulit mente, recordansque quantam in Patribus hujus Floriacensis cœnobii tempore suæ peregrinationis reperit dilectionem, converso ad parietem capite ac lacrymis suffusus ora, in hæc proruit verba : O sancte, in quiens, Benedicte, miserere mei tuum auxilium anxie implorantis, tibi que spondentis quod, si mihi corporis sanitatem vitæque a Deo obtinueris prosperitatem, tua supplex sacratissima expetam ossa, gratiarum pro posse redditurus vota. His peroratis, aspexit, ut post B ipse retulit, subito quemdam incogniti vultus virum, monachis habitus tegmine adopertum, qui e regione ulceris manu protenta, silenter abire visus est. Mox ægrotus in somnum resolutus, qui tres et eo amplius noctes pervigiles duxerat, unius horæ spatio placidissima quiete potitus est. Evigilans vero, dum summis digitis vulnus quod vis morbi patefecerat, incautus premeret, particula quædam putrefactæ carnis, instar boleti, inde cum maxima doloris parte prosiluit, ad demum infra breve tempus, resumptis viribus, quod voverat, devote, nec absque munere complevit.

CAPUT XV.

Patriciacus (Pressy) in burgundia. Ibi reliquias S. Benedicti cum aliis contra prædatores delatas. Cereus colitus bis reaccensi ; reliquias datæ in præmium doctrinæ.

35. Patriciacus dicitur villa in Augustudonensi terrorio regionis Burgundiæ sita. Hanc Echardus, comes Burgundionum ditissimus, Sancto Benedicto et fratribus Floriacensis cœnobii ad stipendiarios quondam sumptus benigna largitate contulit. Quo defuncto ac in Floriacensi monasterio juxta ecclesiam Sanctæ Mariæ sepulto, in memorata possessione fratres habitationem sibi statuerunt : in qua etiam delatis a Floriaco sancti Patris Benedicti reliquiis, ecclesia in honore Dei ac gloriosæ virginis Mariæ, simulque egregii ipsius confessoris constructa est, quam Christus Dominus meritis sanctæ suæ D Genitricis, necnon dilecti famuli sui Benedicti sæpissime miraculis illustrem reddidit. De quibus quia multa per inertiam oblivioni tradita sunt, pauca quæ vilitatis nostræ attigere notitiam, memoriæ posterorum, ad omnipotentis Dei ac sanctorum ejus laudem, tradere curabimus.

36. Solmaricense prædium, jam dicto Patriciacensi cœnobio subditum, quidam perversæ mentis homines invadere moliebantur. Quorum malitiæ Rotbertus monachus illi loco tunc præpositus obistere cupiens, instante vindemiæ tempore cum

(50) Leidradus reliquias S. Cypriani Arelate Lugdunum advehi curavit, testante Adone in Martyrologio, quas postea Carolus Calvus Compendium deduxit in basilicam ab se constructam, ubi hactenus

sanctorum pignoribus ad locum properat. Cumque iter agendo, sanctarum vectores reliquiarum Cluniacum cœnobium devenissent, inibi nocte quieverunt. In crastinum vero cœpti itineris callem capturi, a fratribus ejusdem cœnobii cum magno processionis apparatu ducebantur, et ecce in ipso basilicæ Sancti Benedicti egressu, orta cum vento pluvia, cereos ob honorem Dei ac sanctorum ejus accensos funditus extinxit. Sed antequam portam castris ipsius monasterii egrederentur, et serenitas rediit, et cerei divinitus reaccensi, insipientibus cunctis, per aliquod viæ spatium nullis ventorum flatibus extinguipotuerunt. Simili modo dum, peractis pro quibus ierant, sanctas reliquias a tabernaculo sub quo manserant extulissent, lucernæ extinctæ, divinaque virtute illuminatæ, nullo aurarum spiramine lumen amiserunt, donec a terra Sancti Benedicti sanctorum progredierentur pignora. Erant autem, quæ ferebantur cum patrocinio sancti Patris nostri Benedicti, pretiosæ reliquie beatissimorum confessorum Eucherii et Verani, necnon Cypriani, Sperati, ac Pantalconis martyrum. Has, sicuti relatu seniorum nostrorum comperimus, quidam aliquando Lugdunensis antistes (50) cuidam monacho hujus sanctæ congregationis contulerat remunerandæ sedulitatis gratia, quia liberalibus eum instruxisset litterarum studiis. Quas ille, ut celebrior inde esset locus, in ejusdem Patriciacæ villæ oratorio condidit.

CAPUT XVI.

Minax et blasphemus in S. Benedictum interit. Duæ feminæ sanantur a quatuor morbis.

37. Bernardus quidam, ejusdem Burgundiæ vir illustris, dominusque castris quod Uzon [al., Vizon] vocatur, discordiam habebat cum quondam sibi affinitate propinquo, nec minoris potentiæ, nomine Lotboldo. Cujus possessiones dum direptionibus vastaret, etiam ex villis ad jam dictum Patriciacum monasterium pertinentibus armenta abducere cupiens, quosdam servorum Sancti Benedicti resistentes sibi interemit. Propter quam causam supra nominatus Rotbertus præpositus eum adiens, humiliter poscebat ut legaliter sancto Benedicto ac ejus monachis emendaret malum quod contra leges servis eorum irrogaverat. Ille contumaciæ plenus spiritu, in hæc verba respondit : Miror, domine Rotberte, tam sapientem virum ad tantam stultitiam devolutum ut a me emendationem rei exigas, cum me magis rogare oportuerit ne pejora adjicerem ; et adjecit, Dominum, in quiens, qui me nascificit, testor me, antequam quindecim ab hoc die evolvantur soles, experimento probaturum utrum sanctus Benedictus igni, an ignis a me ejus injectus dominibus sancto prævaleat Benedicto, qui meum intra suum castrum defensare nititur inimicum. Ad quæ verba commotus monachus : Confido, ait, in Domi-
asservantur. At de Leidrado intelligi non potest hic locus, propterea quod donatio Patriciaci Floriaco serius facta est.

no, ac in sanctorum ejus meritis, te nec ista impleretur, nec constitutum a te terminum temet vivendo excessurum. Hoc dictum rei veritas subsecuta est. Denique prædicto viro venerabili Rotberto ad monasterium regresso, antequam præfinita præterisset dies, præfatus Bernardus ab obvio sibi hoste præscripto Letboldo lancea confixus interiit, subiturus pro certo illud diutinum cum igne certamen, quod falso juraverat se sancto Benedicto brevi tempore illaturum.

38. Adjiciantur huic vindictæ prodigio quatuor sanitatum insignia duabus tantum feminei sexus personis, a Christo collata in eodem monasterio Patriciaco per merita sanctæ suæ Genitricis ac inclyti confessoris Benedicti, aliorumque, quorum ibi habentur patronica, sanctorum.

CAPUT XVII.

Multa et Claudia sanatur.

39. Mulier quædam, Adelais vocabulo, linguæ ac pedum privata officio, ad memoratum venit cœnobium manibus reptando. Hæc præforibus monasterii per aliquantulum decubans temporis spatium, a fratribus quidem nutu manuum petebat vitæ subsidium, a sanctis autem voce cordis sanitatis auxilium. Quadam itaque die, tertia videlicet feria ante sanctam Pentecosten, cujus ipso anno (51) festivitas XIII Kalendas Junii evenit, medelæ suæ horam adesse persensit; veniensque ante ecclesiam, indiciis quibus poterat, aperiri sibi introitum exposcebat. Quo impetrato per terram se trahens oratorium intravit, et coram altare sanctæ ac individue Trinitatis in ipso ingressu posito subito substitit, ad se paulatim ab humo sustollere cœpit. Quid pluribus morer? intra breve momentum plenerectra, rectis gressibus ad altare Sanctæ Dei genitricis Mariæ atque confessoris Christi Benedicti progressa, acsi in oratione prosternitur; indeque post paululum se erigens, elatis in altum manibus in hanc vocem prorupit: Gratias, inquit, ago tibi, Domina mea, virginum Regina sancta Maria, tibi que, sancte Benedicte, quorum interventu omnipotens Deus mihi curvæ ac mutæ rectitudinem membrorum contulit et loquelam. Nec vobis, sancti Dei Eucheri et Veranne, minores persolvo gratiarum actiones, quos sæpe exoratos meæ non diffido adjuutores fuisse salutis. In his vocibus totam pene exegit noctem. Agebatur eo die festivitas beati Romani (52) alumni sanctissimi Patris nostri Benedicti, et fratres completorios Deo solvebant hymnos; qui continuo sonantibus signis laudes Deo alacres pro ostenso reddiderunt miraculo.

CAPUT XVIII.

Item alia ambulare non valens. Iterum impotens, iterum sanata.

40. Christo disponente adhuc sanctos suos mirabilibus insignes reddere, nono post patratum istud

(51) Id est anno 1005, quo sanctum Pascha in primam Aprilis, Pentecosten in 20 Maii incidebat.

(52) Vides antiquitus celebratum fuisse diem

A signum die, tertio videlicet Kalendas Junii, alia inibi deducta est mulier. Huic Alexandra nomen erat, quæ gestatorio, quo lapides ferri mos est, a duobus viris advecta, in basilicam se introduci rogavit. Quæ in eodem quo et prior erecta fuerat loco, ad orationem se inclinans, post modicum pedetentim erigere sese cœpit. Cujus conatum fratres, qui ad tam mirandum convenerant spectaculum, juvare cupientes, inter manus eam elevando sustentabant. Ipsa quoque circa horam diei tertiam, in qua delata fuerat, plenæ donata sanitati, per aliquot menses in servitio ecclesiæ permansit.

44. Postulata autem atque impetrata a jam dicto ejus loci præposito Rotberto licentia redeundi ad sua, pollicita est se ad inchoatum reversuram sanctuarii obsequium; sed dum moras ad regrediendum innecteret, pristinum languorem incurrit. Verumtamen dum quæreret qui se ad suæ salutis locum reveherent, nec inveniret, cœpit anxari et mœsta esse. Tandem necessitas consilium reperit, ut Deo ac sancto Benedicto voveret, si salus collata sibi restitueretur, ut ad jam nominatum valeret regredi monasterium, se deinceps inde nequaquam recessuram. Statim igitur ut hoc vovit, firmissimas in eo quo residebat loco ambulandi vires resumens, postposita omni morarum occasione, ad Patriciacum sancti Benedicti cœnobium, ubi sanata prius fuerat, reversa est. Cumque cuncta quæ circa ipsam acta fuerant fratribus referret, sponderetque se inde amplius non discessuram, in commune benedixerunt Dominum, famulumque ejus sanctissimum Patrem nostrum Benedictum, gratias agentes illi, qui servulos suos, quos forte absentia sacri corporis ejus mœstificare poterat, spiritali visitatione dignos ducendo miraculis lætificaret. Et ne qua dubitatio de præstitis mirabilium beneficiis remaneret, vicinos ambarum mulierum sollicite perscrutari curaverunt; hospitem etiam eius quæ prius sanata fuerat, interrogantes utrum eam aliquando loquentem aut ambulantem recte vidisset, tam ab ipso quam a reliquis qui utrasque noverant, vere eas debiles, vere a Christo meritis sanctæ suæ Genitricis ac dilecti sui Benedicti fuisse sanatas didicerunt.

CAPUT XIX.

In festo translationis incendium restinctum.

42. Migrante ad superos eo quo superius relatum est ordine venerabili Patre nostro Abbono, et vestigio quædam adversæ res, maxime nobis qui ejus obsequio adhæseramus, evenere. At reliquis neglectis ærumnis, unam memoriæ mandare non grave videatur audientibus; quæ pene intolerabili hoc sacrum cœnobium profligasset damno, ni superni Regis Christi pia clementia, interventu sanctæ suæ Genitricis Patrisque nostri Benedicti mitigata, vindicem nostrorum scelerum retraxisset dexteram. Enimvero quia in signis superioribus demonstratum sancti Romani abbatis, alumni seu nutritoris sancti Patris Benedicti; cujus Romani Vita exstat in Sæculo I.

lum est quam potens hic egregius dux noster ac semper nominandus Benedictus in duobus singulatum exstiterit elementis, aqua videlicet et igne, in hoc manifeste apparebit quantum in utrisque valuerit uno eodemque tempore, et, ut verius fatear, temporis momento.

43. Celebris nostro orbi illuxerat dies translationis ipsius summi confessoris, quæ quinto Iduum Juliarum annum nobis representare consuevit delectabileque festum. Cumque tota vigiliarum nox cum subsequente die in laudibus Deo debitis congrue fuisset expensa ob tanti devotionem Patris, post debitam refectionem vespertinaleque officium, hora quietis advenit, et cupientibus nobis oculos diurno furari labori, erroneæ antiqui hostis adfuere insidiæ. Namque ejus instinctu quidam perversæ mentis homines, latrocinandi, ut quidam referunt, cupiditate, ignem forensibus imposuere domibus; ut vero alii fatentur, casualis eisdem ædibus irrepsit ignis. Qua de causa, excitato tumultu fratres expergefati, ad extinguendas voraces incendii flammam prope-rarunt, subductoque primum, quaqua opportunitas sese obtulit, omni ornatu basilicæ, qui non minor, imo per omnia major quam in priori incendio, interiora templi venustabat; ad jam dictum opus unanimes vertuntur; sed illorum labor incassum cedebat. In superiora namque se aurarum spiramine ignis attollens, coquinam xenodochii repente corripuit, quæ aulæ sanctæ Dei genitricis Mariæ vicina erat, in qua pretiosus confessor Domini Benedictus quiescit. Tum metus ingens cunctos habuit, verentes ejus ædis occasione venerabile cunctis Dominum timentibus exustum iri templum. Unde quidam nostrorum, interioris hominis voce, auxiliari sibi piis precibus sanctam Dei genitricem Mariam famulumque ejus inclytum poscebant Benedictum, repelito sæpius nomine sororis ejus Scholasticæ. Alii vero id ipsum clara quidem voce, sed querulosis iterabant verbis. Tandem memoratorum preces sanctorum audiit Omnipotens, cœlique a parte serena intonuit. Denique cum summa cœli esset serenitas, profusus subito e nubibus imber, flammam quæ interiora castrorum ædificia depascebantur, funditus exstinxit. Mutati autem venturum flatus cadentes favillas, quarum copia instar decidens nivis introrsus ferebatur, retroactas in semet redire cogebant. Ita meritis egregii protectoris nostri Benedicti non solum monasterium incolume resedit, verum nec tantum vici exustum est, quantum priori incendio perierat, quod in eadem festi-vitate, temporibusque memorati contigit venerandi abbatis Abbonis. Unde nimirum legiones monachorum domino suo Benedicto illud cujusdam sapientis non incongrue et absque fuco valent aptare elogium,

(53) Id est in suburbano Parisiorum agro, qui unus locus sufficit ad interpretandos quosdam locos auctorum veterum, qui basilicam Sancti Dionysii tumulo illustrem Parisius locant. Nam eam tempore

A Quod ille fucata usus laude, quodam de terrenarum protulit principe rerum ita inquit:

O nimum dilecte Deo, tibi militat æther,
Et conjurati veniunt ad classica venti.

(Ex Claudiano in Paneg. Honorii.)

Liceat nobis hac de re quædam pro ludendo paululum eloqui. Congruum, ut reor, huic nostro videbatur legifero in commotione elementorum venerabilissororis suæ adhibere solatium, quam meminerat ad se retinendum tempestatum opposuisse obstaculum. Unde non incongrue, æreis potestatibus complacita sibi loca evertere molientibus strenue repugnaturus, a suis famulis eandem sororem suam secum invocari voluit, cujus preces ab obtinendas a Domino imbrium profusiones agnoscebat fore idoneas.

CAPUT XX,

Contracta erigitur.

44. Puellam quamdam nobilibus ortam antiquitus fuisse natalibus, nomine Adelaidem, nuper didicimus cruribus contractam. Quam dum pater ejus ac mater per multa sanctorum loca duxissent nil remedii ei sanctis impetrare potuerunt. Ii, desperata salute, ad domum eam reducentes, manebant tristes, quid de ea agerent ignorantes. Nam Parisius (53) eam ad S. Dionysii sepulcrum, atque Lemovicas ad domini Martialis tumbam, qui ambo tunc miraculis coruscabant, perducentes, nihil omnino profecerant. Quiescenti autem matri ejus vox cœlitus advenit quæ diceret: Quænam, ait, dementia vos tantas in vanum compulit perdere expensas, ut longe posita sanctorum adiretis patrocinia, vestro hic relicto vicino, sanctissimo videlicet Dominique dilecto Benedicto, cujus sacratissima ossa, pro vestra (si tamen id ex fide expetieritis) multorumque salute, ex Italia provincia in hanc divinitus translata sunt regionem? Unde pro certo scias nullatenus tuam sanandam esse filiam, nisi eo delata fuerit. Evigilans itaque mulier viro sibi conjacenti somnium refert. Cui ille: Ego, inquit, jam id ipsum mente conceperam; sed vereor ut sanctus ille nostro irritatus contemptu Dominum pro ea exorare velit. Ad hæc illo respondens: Ducatur, inquit, ad sancti sepulcrum; et si quidem eam sanaverit, habeat ipsam ancillam in sempiternum; sin vero noluerit, reducatur; cum debilitate etiam libertatem retinens. Erant enim ipsi non solum liberi, verum etiam genere clarissimi, ac facultatibus ditati. Orto igitur sole iter ad monasterium arripiunt, quod non nisi xviii millibus ab eorum distabat domo, una secum filiam deducentes debilem. Instabat autem celebre festum ejusdem sanctissimi Benedicti, et in ipsa quidem die festivitatis eam sanandam sancto Patri Benedicto obtulerunt. In crastino vero mane surgentes, dum regredi cuperent, filiam sanam omnibusque membris benevalentem repererunt. Pro

Aimoini quinto ab urbe lapide sitam fuisse nemo negaverit, qui legerit librum De Vita S. Abbonis, cap. 9. Lege Elogium Fulradi abbatis in parte II Sæculi III.

qua reimmensas gratiarum actiones Deo ac ejus amico beatissimo referentes Benedicto, eandem natam suam ei perpetuo servituram tradiderunt, quæ postmodum ducens virum, filios procreavit; ex quorum progenie quidam adhuc non inutiles (54) in servitio perdurant fratrum.

CAPUT XXI.

Cæci duo lumen receperunt.

45. Nuper quoque res est gesta quam narro. Quidam cæcus Argentomagensis castri incola, dum reliquæ ipsius præcellentissimi confessoris Christi Benedicti a Salensi cella ad Sanctum Marcellum martyrem (55) a fratribus deferentur, tacto loculo confestim visum recepit. Requiescit sane corpus ipsius sancti martyris in ecclesia non longe ab ipso castro constructa. Quod cum identidem a suis ad Salense monasterium delatum fuisset, alter cæcus de villa ipsius monasterii, Modicia nomine, ibi advenit magnis vocibus sanctum invocans Benedictum; fama namque suprafati miraculi jam ejus attigerat aures. Qui et ipse non multo postquam ibidem advenerat tempore, miserante Deo et meritis sanctorum obtinentibus, lumen quod petebat, recipere meruit. In quo videlicet Salensi cœnobio tantis tamque assiduis ideam toto orbe venerabilis Pater monachorum renitet miraculis Benedictus, et maxime in ulciscendis inimicis, ut si cuncta quis velit mandare memoriæ, proprio indigeant volumine.

(54) Nempe servi monasteriis devoti, si quos gignebant liberos, ii monasteriis etiam addicti erant.

(55) Marcellum apud Argentomum castrum martyrii palmam obtinuisse legitur in Vita S. Genulfi episcopi, et tamen vicus Sancti Marcelli est infra Argentomagum,

(56) Desunt ergo quinque in catalogis vulgatis, in quibus Gauzlinus, cui hos libros dedicat Aimoinus,

CAPUT XXII.

Auctor multa omisit.

46. Hæc de miraculis quæ Deus per merita sancti sui Benedicti diversis in locis operari dignatus est, inertis stylo ac sermone rusticano edidimus. Verum tamen hanc sententiam claudendo operi adnectentes, monemus lectorem multa nos scienter præterisse. Cavendum est enim in universis rebus omnium, et auditorum intentio grata brevitate invitanda, non fastidiosa est loquacitate deterrenda. Hic ergo finis erit libri, quamvis, si Dominus voluerit vitæ comes fuerit, ea quæ fidelis fama in tota pene divulgavi. Neustria, nostra nequaquam sint silenda desidia. Compellunt etiam nos ad tacendum amici [f., inimici] nostri, qui maximum deputant sibi affluere epulum, si aliorum studiis lacerum infligant dentem. Attamen nulla eorum detractio deterebimur quominus laudes Dei ac ejus dilecti, Patris videlicet nostri beatissimi Benedicti, referamus. Ista igitur omnia, et quæ in priori opusculo ab aliis auctoribus descripta sunt miracula, sub triginta (56) abbatibus, qui huic Floriacensi cœnobio ab initio sæe foundationis, per trecentos octoginta quinque (57) et eo amplius præfuerant annos, diversis in locis per merita sancti confessoris sui Benedicti operari dignatus est Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

vicesimum quintum occupat locum.

(57) Aimoinus, et eum secutus Helgaudus, Floriacensis monasterii conditionem referunt ad annum Christi 620, ex male comparato anno incarnationis cum anno secundo Clodovei Junioris Dagoberti Magni filii; quo anno ejus monasterii jacta sunt fundamenta. Lege Dissertationem de translatione corporis S. P. Benedicti in Galliam in Sæculo II.

AIMOINI FLORIACENSIS

SERMO

IN FESTIVITATIBUS SANCTI PATRIS BENEDICTI,

(Apud Joannem a Bosco primum in lucem emissus, *Bibliotheca Floriacensis*, t. I, p. 271.)

In annis terrenorum imperatorum natalitiis, quondam fuit a subjectis regibus maxima eis exhiberi donaria. Studebat igitur unusquisque prose; et ne alter in offerendis muneribus potior eo videretur elaborabat. Quo exemplo, concedet uni-euique nostrum in solemnitatibus sanctorum placabilia Deo offerre munera, et cui deest auri vel argenti copia saltem devotionis præterdat obsequia, fundat preces ad Dominum, ut suum rite dignetur acceptare votum. Et quamvis non sit speciosa laus in

Dors peccatoris (Eccli. xv), tamen unusquisque nostrum studere debet ut, juxta Psalmographi monitum, in sanctis ejus laudet Dominum (*Psal. cx*). Quapropter amantissimi patroni nostri Benedicti mansueta benigne inducti, qua nos suis sanctis interventionibus adjuvare non desistit, dignum duximus universa quæ de ipsius laude a diversis auctoribus sparsim descripta sunt summam in unum colligere, et quasi quoddam manus nostræ servitutis, in ejus sacris solemnibus, licet exiguum, tamen fidele